

Linköpings universitet - Institutionen för beteendevetenskap och lärande
Förskolläraryrket - Examensarbete inom det
förskolepedagogiska området
LIU-FÖ-N-G--26/05--SE

Högläsningens betydelse i förskola

En intervjustudie om högläsningens syfte i förskolan ur ett
förskolläraryrkesperspektiv

Sandra Aronsson
Anastasia Svensson
Handledare Jakob Cromdal

Linköpings universitet
SE-581 83 Linköping, Sweden
013-28 00 00, www.liu.se

Förord

Denna kandidatuppsats har genomförts vid Linköpings universitet under höstterminen 2025. Arbetet har bidragit till fördjupade kunskaper inom det aktuella forskningsområdet. Vi vill tacka de personer som på olika sätt har bidragit till uppsatsens genomförande. Vår handledare Jacob Cromdal har gett stöd, och Mathias Martinsson har bidragit med synpunkter som varit värdefulla för arbetets utveckling. Avslutningsvis vill vi tacka de förskollärare som deltagit i studien och delat med sig av sina erfarenheter och sin tid. Deras medverkan har varit en förutsättning för studiens genomförande och utgör grunden för det empiriska materialet.

Sammanfattning

Syftet med denna kvalitativa studie är att fördjupa kunskapen om hur förskollärare använder högläsning som pedagogiskt verktyg i förskolans verksamhet samt hur högläsning integreras i det pedagogiska uppdraget. Studien tar sin utgångspunkt i ett sociokulturellt perspektiv. Det empiriska materialet består av semistrukturerade intervjuer med fyra förskollärare verksamma på olika förskolor i olika kommuner. Materialet har analyserats med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Resultaten visar att högläsning i förskolan genomförs på olika sätt beroende på sammanhang och förutsättningar. Förskollärarna beskriver högläsning både som en planerad undervisningsaktivitet och som ett spontant inslag i vardagen, där graden av struktur, dialog och barns delaktighet varierar. Högläsningens pedagogiska kvalitet är i stor utsträckning beroende av förskollärarens aktiva och medvetna deltagande i lässituationen. Dialogiska inslag i form av interaktiva samtal anses vara särskilt betydelsefulla för barns förståelse och engagemang. Samtidigt påverkas genomförandet av högläsning av organisatoriska och relationella villkor, såsom stora barngrupper, personalbrist och otrygghet i barngruppen. Dessa faktorer begränsar både omfattningen och kvaliteten i högläsningen och synliggör en spänning mellan pedagogiska intentioner och förskolans vardagliga förutsättningar.

Nyckelord: högläsning, förskola, språkutveckling, barndom, ordförråd, pedagogik, didaktik.

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Avgränsningar	6
2. Tidigare forskning	6
2.1 Urval och sökprocess	7
2.2 Högläsning som grund för barns språkutveckling	8
2.3 Pedagogens roll i gemensamma samtal under högläsning	9
2.4 Högläsning som social och pedagogisk praktik	10
3. Teoretiska perspektiv	11
3.1 Högläsning genom lärande och samspel	11
4. Metod	13
4.1 Insamlingsmetod	13
4.2 Urval och genomförande	14
4.3 Forskningsetiska överväganden	15
4.4 Analysmetod	16
4.5 Trovärdighet och tillförlitlighet	17
5. Resultat	18
5.1 Högläsningens syfte ur förskollärarperspektiv	18
5.2 Läsmiljöns betydelse för högläsning	23
5.3 Delaktighet och bokval	25
5.4 Hinder och utmaningar i arbetet med högläsning	27
5.5 Sammanfattning av resultat	33
6. Diskussion	33
7. Förslag till vidare forskning	39
Referenser	41
Bilaga 1 Missivbrev	44
Bilaga 2 Intervjuguide	45

1. Inledning

“För att barn skall tillägna sig ett rikt språk är det väsentligt att de tidigt tar del av böcker. Vuxnas högläsning för små barn är därför av stor betydelse. Lika viktigt är att barnen verkligen fortsätter att läsa, när de blir större och kan läsa själva. Läsningen utökar ordförrådet, öppnar dörren till nya tankar och är en nyckel till framgång i skolarbetet”. Simonsson 2006, s 11

Högläsning är en central del av förskolans pedagogiska verksamhet och har stor betydelse för barns tidiga språkutveckling. Under förskoleåren utvecklas barns språk, tänkande och kommunikation i nära samspel med vuxna och andra barn, där gemensamma aktiviteter skapar förutsättningar för lärande och meningsskapande (Gjems, 2018, s. 8). Genom högläsning får barn möta ett rikt och varierat språk, utveckla sitt ordförråd samt ges möjlighet att förstå och tolka berättelser, begrepp och sammanhang som sträcker sig bortom vardagliga samtal (Pihlgren, 2019, s. 2–3). Högläsning kan förstås som mer än en språklig aktivitet.

I mötet med litteratur ges barn möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna, reflektera och uttrycka tankar i dialog med andra, samtidigt som gemensamt meningsskapande och socialt samspel främjas (Björk-Willén, Pramling & Simonsson, 2018, s. 48–49).

För barn med begränsade språkliga erfarenheter har högläsning visat sig vara särskilt betydelsefull, då den kan bidra till att stärka ordförråd och skapa mer likvärdiga språkliga förutsättningar i förskolan (Hagen, 2018, s. 651–652). Förskollärarens roll är avgörande för hur högläsningen genomförs och vilken pedagogisk betydelse den får. Valet av litteratur samt hur läsningen struktureras påverkas av hur samtalen som förs före, under och efter läsningen barns möjligheter till delaktighet och språkligt lärande (Alatalo & Westlund, 2021, s. 423–425). Samtidigt visar forskning att högläsning i praktiken riskerar att prioriteras bort när verksamheten präglas av stora barngrupper, personalbrist och tidsbrist, vilket kan begränsa möjligheterna att genomföra planerade och meningsfulla lässtunder. I linje med förskolans uppdrag enligt den reviderade läroplanen framhålls att utbildningen ska lägga stor vikt vid att stimulera barns språkutveckling genom högläsning samt samtal om texter och bilder (Skolverket, 2025, s. 8–9) Förskolan har därmed ett ansvar att erbjuda alla barn rika språkliga lärmiljöer och skapa förutsättningar för kommunikation, delaktighet och lärande.

Mot denna bakgrund framträder ett behov av att fördjupa förståelsen för hur högläsning förstås och praktiseras i förskolans vardag. Särskilt relevant är att belysa hur förskollärare resonerar kring syftet med högläsning samt vilka möjligheter och utmaningar som påverkar genomförandet i den dagliga verksamheten. Genom att analysera förskollärares erfarenheter och perspektiv skapas en fördjupad förståelse för hur högläsning praktiseras, uppfattas och beskrivs i förskolans kontext. Studien synliggör därmed de faktorer som påverkar genomförandet av högläsning i den pedagogiska vardagen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att belysa hur förskollärare uttrycker uppfattningar om högläsningens betydelse i förskolan samt vilka hinder och utmaningar som förekommer i dess genomförande.

För att besvara studiens syfte har följande frågeställningar formulerats:

1. Vad uttrycker förskollärare kring syftet med högläsning i förskolans pedagogiska verksamhet?
2. Vilka hinder, utmaningar eller begränsningar uttrycker förskollärare i relation till genomförandet av högläsning i förskolan?

1.2 Avgränsningar

Studien avgränsas till att undersöka förskollärares arbete med högläsning ur ett sociokulturellt och relationellt perspektiv. Fokus ligger på hur kommunikation, samspel och pedagogiskt stöd kan bidra till barns språkliga utveckling samt hur högläsning används som ett pedagogiskt verktyg i förskolans verksamhet. Studien inriktar sig på pedagogiska förhållningssätt och teoretiska perspektiv.

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som belyser högläsningens betydelse i förskolans pedagogiska verksamhet. Fokus riktas mot hur högläsning kan fungera som ett pedagogiskt redskap för att stödja barns språk och ordförrådsutveckling. För att tydliggöra forskningens innehåll och relevans har materialet strukturerats utifrån flera tematiska områden. Avsnittet redogör även för studiens urval och sökprocess samt den vetenskapliga litteratur som ligger till grund för arbetet, bestående av granskade vetenskapliga artiklar och relevanta böcker inom forskningsområdet.

Tidigare forskning har haft betydelse för utformningen av denna studie genom att tydliggöra högläsningens centrala roll i förskolans pedagogiska verksamhet. Flera studier visar att högläsning, särskilt när den sker i samspel mellan pedagog och barn kan bidra till barns språkliga, kognitiva och

sociala utveckling. Mot denna bakgrund har studiens fokus riktats mot hur högläsning används i förskolan, vilket pedagogiskt syfte den fyller i verksamheten samt hur pedagoger uppfattar dess pedagogiska betydelse. Studien syftar därmed till att bygga vidare på befintlig forskning genom att ge en fördjupad bild av hur högläsning praktiseras i förskolans vardag och vilka möjligheter och utmaningar pedagoger identifierar i arbetet med högläsning.

2.1 Urval och sökprocess

För att identifiera relevant forskning om högläsning i förskolan genomfördes systematiska litteratursökningar i vetenskapliga databaser. Vi har använt oss av sökdatabaserna UniSearch och ERIC med syftet att söka efter termer som innehåller ett brett urval av forskning inom pedagogik och utbildningsvetenskap som har med förskola att göra. Urvalet av artiklar styrdes av tydliga avgränsningar. Endast vetenskapligt granskade artiklar inkluderades för att säkerställa hög kvalitet och tillförlitlighet. Urvalet av forskningsartiklar möjliggör en belysning av högläsning i förskolan ur flera relevanta perspektiv. Studierna bidrar till en fördjupad förståelse av högläsningens betydelse för barns språkliga, kognitiva och sociala utveckling samt de pedagogiska och organisatoriska förutsättningar som påverkar arbetet. Flera studier lyfter fram betydelsen av dialogisk högläsning, där samspel och samtal mellan pedagog och barn står i centrum. Detta är särskilt relevant för studiens analys, eftersom det synliggör hur pedagogens sätt att ställa frågor, följa upp barns tankar och skapa gemensamma samtal påverkar kvaliteten i högläsningen. Forskning om ordförrådsutveckling, upprepade högläsning och medvetna val av litteratur skapar utrymme för att förstå hur förskollärarna beskriver sitt arbete. Studier som visar att barn behöver möta ord och texter vid upprepade tillfällen för att utveckla sitt språk ger stöd åt förskollärarnas betoning av kontinuitet, variation och anpassning utifrån barngruppens behov. Samtidigt bidrar forskning som fokuserar på organisatoriska förutsättningar vid högläsning, såsom barngruppens storlek, tillgång till personal och litteratur till en fördjupad förståelse av de utmaningar som förskollärarna lyfter fram. Samtidigt bidrar forskning som fokuserar på organisatoriska förutsättningar, såsom barngruppens storlek, tillgång till personal och tillgång till litteratur, till en förståelse för de utmaningar som förskollärarna beskriver. Avslutningsvis ger sociokulturella och relationella perspektiv en teoretisk grund för att förstå högläsning som en gemensam och meningsskapande aktivitet i förskolan.

2.2 Högläsning som grund för barns språkutveckling

Forskning visar att högläsning bidrar till barns tidiga språkutveckling genom att erbjuda tillgång till ett mer varierat och avancerat språk än det som vanligtvis förekommer i vardagliga samtal. Kindle (2011, s. 14–16) framhåller att faktorer såsom bokval, pedagogisk kompetens och graden av förberedelse är avgörande för vilka möjligheter barn ges att utveckla språk, förståelse och engagemang. Ett genomtänkt textval får dock först betydelse när pedagogen aktivt använder interaktiva strategier som stödjer barns deltagande i läsprocessen.

Studier visar vidare att högläsning spelar en central roll för barns ordförrådsutveckling och läsförståelse. Batini och Toti (2024, s. 948) beskriver gemensam högläsning som en bro mellan text och ordens betydelse, där vuxnas stöd hjälper barn att möta nya ord, tolka dem i sitt sammanhang och successivt utveckla läsförståelse. Denna aktiva ordförrådsutveckling beskrivs som avgörande för barns fortsatta läsutveckling. Swanson et al. (2012, s. 12) visar att högläsning generellt gynnar barns ordförråd, men att effekterna blir tydligast när dialogiska strategier används. Ett starkt empiriskt stöd för högläsningens betydelse framkommer hos Marjanovič Umek et al. (2003, s. 126–127, 129) vars studie visar att barn som regelbundet deltar i högläsning får tillgång till ett mer komplext och varierat språk än det som vanligtvis förekommer i vardagliga samtal. Denna språkliga exponering bidrar till utvecklingen av ordförråd, grammatik och språklig funktion samt till högre resultat inom både receptiv och expressiv språkförmåga. Tjärnu (2023, s.12–13)) lyfter vidare att högläsning även stödjer utvecklingen av så kallade transversella kompetenser, såsom koncentrationsförmåga, lyssnande, fantasi och minne samt sociala färdigheter som empati, samspel och samtalsförmåga. Dessa förmågor är betydelsefulla även utanför själva högläsningssituationen. Utöver språkliga och kognitiva fördelar beskrivs högläsning också som en praktik som bidrar till att skapa en lugn och trygg atmosfär i barngruppen, där barnen ges möjlighet till återhämtning, gemenskap, delaktighet och glädje. Lindström, Pramling och Simonsson (2024, s. 144) visar dessutom att högläsning i förskoleåldern har en långsiktigt positiv påverkan på barns språkutveckling och framtida läsförmåga, särskilt när barnen aktivt bjuds in till dialog före, under och efter läsningen. Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv framhåller Gjems (2019, s. 8) att högläsning utgör ett viktigt redskap för att stimulera barns tidiga kognitiva, språkliga och emotionella utveckling, vilket understryker högläsningens betydelse redan tidigt i livet

2.3 Pedagogens roll i gemensamma samtal under högläsning

Flera studier betonar att det är kvaliteten i samspelet under högläsningen som är avgörande för dess språkliga effekter. Milburn et al. (2014, s. 106–109) beskriver högläsning i kombination med samtal som en språkligt rik situation där barn ges möjlighet att använda språk i meningsfulla sammanhang. Pedagogens sätt att bekräfta, bygga vidare på och utmana barnens yttranden fungerar samtidigt som en modell för ett mer avancerat språkbruk. Vidare visar Milburn et al. (2014, s. 108–109) att pedagogens sätt att ställa frågor och följa upp barnens tankar är avgörande för vilka språkliga effekter högläsningen får. När öppna frågor används och barnen uppmuntras att utveckla sina resonemang visades det enligt Milburn et al. (2014, s. 120–123) öka både engagemanget och möjligheter till längre och mer sammanhängande samtal. Samtal som uppmuntrar barn att resonera kring orsaker, möjliga händelseförlopp och karaktärers känslor bidrar enligt

Milburn et al. (2014, s. 123–124) till fördjupad textförståelse och kognitiva utmaningar som är viktiga för språkutveckling. Pedagogens betydelse betonas även av Doyle och Bramwell (2006, s. 555), som framhåller dialogisk högläsning som särskilt effektiv för att främja barns tidiga läsfärdigheter. Elwér (2017, s. 7) lyfter att pedagogens stöd hjälper barn att urskilja det väsentliga i texten och skapa en sammanhängande förståelse, vilket samtidigt stimulerar självständigt tänkande. Återkommande dialogisk högläsning i tidig ålder lyfts fram som en central faktor för barns utveckling av ordförråd (Lindström, Simonsson & Pramling, 2025, s. 9).

Alatalo och Westlund (2021, 415, 423–425) visar att barns ordförråd och språkliga förståelse utvecklas genom samtal i samband med högläsning, där diskussioner om textens innehåll och interaktion mellan barn och vuxna har en central betydelse. Chien (2020, s. 2) betonar dessutom att upprepad högläsning stärker barns minnesprocesser och deras förmåga att förstå och tillämpa textinnehåll över tid. Alatalo och Westlund (2021, s. 430) beskriver att en begränsad förståelse för tidig läs och skrivutveckling förekommer bland många förskollärare, något som i sin tur kan få konsekvenser för hur högläsning planeras, genomförs och används som språkligt stöd i förskolans praktik. Damber och Nilsson (2015, s. 18) förklarar barns tidiga medvetenhet om narrativa strukturer utvecklas inte enbart genom att lyssna till högläsning utan textinnehålls bearbetning. Utan bearbetning av textinnehållet, exempelvis genom samtal och reflektion, ger högläsningen varken större effekter på barns ordförråd eller deras tidiga litteracitetsutveckling.

Tidigare forskning visar även att förskollärares bristande didaktiska medvetenhet av skönlitterär läsning kan begränsa möjligheterna att använda högläsning som ett språkutvecklande och undervisande konkret redskap (Damber & Nilsson, 2015, s. 18–19).

2.4 Högläsning som social och pedagogisk praktik

Ur ett sociokulturellt perspektiv beskrivs högläsning som en aktivitet som möjliggör gemensamt meningsskapande i interaktion mellan barn och vuxna. Björk Willén, Pramling och Simonsson (2018, s. 48–50) beskriver boken som en pedagogisk artefakt som synliggör språkets former och funktioner och skapar möjligheter för barn att utvecklas som tänkande, reflekterande och kommunikativa individer. Williamson et al. (2023, s. 10) visar att högläsning skapar förutsättningar för barn att se samband mellan olika berättelser genom interaktion, medan Damber och Nilsson (2015, s. 16) betonar att samtal kring texter stimulerar barns förståelse av både språk och omvärld. Relationen mellan barn och pedagog lyfts också fram som central i högläsningssituationen.

Arnér och Sollerman (2018, s. 35–36) betonar ett relationellt förhållningssätt där samspelet mellan barn och pedagog utgör en grund för lärande. Högläsning kan skapa återkommande och meningsfulla möten där barnet upplever att en vuxen avsätter tid och riktar sin uppmärksamhet, vilket stärker relationen och bidrar till trygghet. Högläsning bidrar även till barns sociala och emotionella utveckling. Eidevald och Engdahl (2018, s. 98–99) visar att litteratur ger barn möjlighet att möta olika livssituationer, känslor och perspektiv, vilket kan stärka empati, fantasi, kreativt tänkande och problemlösningsförmåga.

Samtidigt problematiserar Dahlström, Damber och Rasmunsson (2023, s. 1429–1431) kvaliteten i högläsningssituationen och kopplar variationer mellan förskolor till organisatoriska faktorer såsom barngruppers storlek, tillgång till litteratur samt personalens utbildningsbakgrund och erfarenhet. Författarna belyser även hur tidig ojämlik exponering för språk och litteratur kan få långsiktiga konsekvenser för barns lärande och framtida livsvillkor.

Mot denna bakgrund betonar Heimer (2020, s. 25) vikten av ett medvetet litteraturval där barn erbjuds ett varierat utbud av både skönlitteratur och faktaböcker. Sammantaget visar forskningen att högläsning, när den genomförs med hög kvalitet och i ett relationellt och dialogiskt sammanhang, utgör ett betydelsefull pedagogiskt redskap för att stödja barns ordförrådsutveckling.

3. Teoretiska perspektiv

I detta avsnitt presenteras det teoretiska perspektivet som ligger till grund för studien samt de centrala begrepp som är särskilt relevanta scaffolding, proximala utvecklingszonen och relationellt perspektiv på lärande och utveckling. Perspektivet används för att belysa hur förskollärare beskriver sitt arbete med barns ordförrådsutveckling genom språkfrämjande högläsning i gemensamma aktiviteter i olika sammanhang. Perspektivet bidrar till att förstå hur barns språkutveckling kan stödjas i vardagliga aktiviteter och hur förskollärare skapar genom språkfrämjande högläsning skapar meningsfulla och gemensamma lärande situationer. Därefter presenteras dessa aktuella begrepp mer ingående för att visa hur pedagogiskt stöd, interaktion och relationer tillsammans kan främja barns lärande och utveckling i olika sociala och kulturella sammanhang. På så sätt kan högläsning inte bara förstås som en språklig aktivitet, utan som en rik läsupplevelse där språk, social samverkan och relationell närvaro samspelar.

3.1 Högläsning genom lärande och samspel

Det sociokulturella perspektivet, såsom det beskrivs av Cole och Scribner (1978, s. 6) med utgångspunkt i Lev Vygotskijs teorier, utgår från att människans högre mentala processer formas av historiska, kulturella och sociala villkor. Tänkande och lärande förstås inte som enskilda individuella processer, utan som något som utvecklas i samspel med andra människor och i relation till den sociala och kulturella kontext individen befinner sig i. Kunskap skapas därmed gemensamt genom samspel och delade erfarenheter. I förskolans sammanhang innebär det att barns lärande sker i mötet mellan barn och förskollärare. Det är de sociala aktiviteterna som barnen ges möjlighet att utveckla sina individuella förmågor. Lärande uppstår i konkreta situationer där barn och vuxna samspelar, kommunicerar och delar upplevelser snarare än genom att barnet lär sig på egen hand. Vygotskij beskriver i *Mind in Society* (1978, s. 102) hur barns lärande och utveckling blir särskilt synligt i situationer där barnet inte kan lösa en uppgift själv, men klarar det med stöd av någon mer kunnig. Han menar att barnet genom vägledning, samarbete och stöttning kan hantera uppgifter som ligger bortom den aktuella utvecklingsnivån. Detta ligger till grund för begreppet den *proximala utvecklingszonen*, som kan förstås som avståndet mellan vad barnet klarar på egen hand och vad det kan åstadkomma med stöd (Vygotskij, 1978, s. 102, 104).

I förskolan blir detta tydligt i exempelvis högläsningssituationer. Genom att välja litteratur som är anpassad till barnets språkliga nivå men som samtidigt innehåller nya och utmanande begrepp, skapas möjligheter för utveckling inom den proximala utvecklingszonen. Förskollärarens aktiva

närvaro, sätt att ställa frågor och förmåga att följa barnets initiativ får stor betydelse för hur lärandet tar form. Det är i samspelet mellan barn och vuxen som språket får funktion och mening och där barnets språkliga utveckling kan stödjas på ett medvetet och relationellt sätt.

Studien synliggör därmed förskollärares yrkesprofession i samband med högläsning och betonar lärandets betydelse genom samspelet mellan barn och vuxna. Centrala begrepp inom det sociokulturella perspektivet, såsom stöttning och den proximala utvecklingszonen, visar hur pedagogiskt stöd spelar en avgörande roll i barns utvecklingsprocesser. Barns lärande föregår utveckling, och genom anpassat stöd kan barn successivt tillägna sig nya begrepp och sätt att resonera som senare kan användas självständigt.

Högläsning kan i detta sammanhang förstås som en gemensam aktivitet där förskolläraren stöttar barnens förståelse genom dialog, frågor och gemensam reflektion. Boken fungerar som en kulturell artefakt och blir ett konkret redskap för lärande, där barnet tillsammans med en vuxen får möjlighet att utveckla språk och tänkande bortom sin aktuella nivå. Genom gemensamma språkliga aktiviteter skapas förutsättningar för ett meningsfullt lärande i samspel med andra. Med ett sociokulturellt perspektiv som teoretisk utgångspunkt beskriver Smidt (2010, s. 11–14, 116–117) lärande som en process som formas genom kommunikation, gemensamma erfarenheter och kulturella sammanhang. Lärande ses inte som en individuell aktivitet, utan som något som uppstår i relationer mellan människor. Samtal, gemensamma handlingar och delade upplevelser blir centrala för barns utveckling i förskolans vardag.

Begreppet den proximala utvecklingszonen tydliggör hur barn, med stöd av en mer kunnig vuxen, kan ta nästa steg i sin språkliga utveckling. Pedagogens närvaro, vägledning och anpassade stöd blir därmed avgörande för hur barns ordförråd och språkliga förmågor utvecklas. Pedagogen skapar genom sitt förhållningssätt möjligheter för barnet att utmanas och växa i sin språkliga kompetens. Detta synsätt kan även kopplas till ett relationellt perspektiv, såsom det beskrivs av Arner och Sollerman (2018, s. 36). Här betonas att lärande och utveckling formas i de relationer som skapas i förskolans vardag. Hur pedagogen bemöter barnen och hur kommunikationen utformas påverkar barns möjligheter att känna trygghet, bli delaktiga och utvecklas. Pedagogen är en aktiv del av sammanhanget och bidrar genom sitt förhållningssätt till hur relationer och lärandemiljöer formas.

Ur både ett sociokulturellt och relationellt perspektiv framstår lärande som en gemensam och pågående process. Barns handlingar och uttryck förstås i relation till den miljö och de relationer de ingår i. Relationer mellan barn och vuxna blir därmed betydelsefulla för hur barn upplever sin vardag i förskolan och för deras möjligheter till lärande.

Sammanfattningsvis bidrar dessa teorier och begrepp till att synliggöra högläsning som en språkfrämjande praktik där språkliga, sociala och relationella aspekter samverkar. De möjliggör en förståelse av inte bara vad som sker i högläsningssituationen, utan hur lärande skapas genom interaktion, stöttning och relationer. När förskolläraren använder dialog, frågor och begreppsförklaringar ges barnet möjlighet att delta aktivt i ett gemensamt meningsskapande. I högläsningssituationer blir detta särskilt tydligt, då aktiviteten rymmer både språkligt innehåll och gemensamma upplevelser. Att samtal kring texten får barn möjlighet att dela erfarenheter och tolka innehållet tillsammans med andra, vilket stärker både deras språkliga, kommunikativa och sociala förmågor.

4. Metod

Syftet med detta avsnitt är att belysa forskningsprocessen och motivera de metodval som gjorts för att undersöka förskollärares resonemang kring högläsning. Genom att beskriva insamlingsmetod, urval och genomförande, forskningsetiska överväganden och analysmetoder skapar det förutsättningar att bedöma studiens trovärdighet, tillförlitlighet och etiska förankring.

4.1 Insamlingsmetod

I denna studie har en kvalitativ forskningsmetod använts eftersom syftet är att belysa hur förskollärare beskriver högläsningens betydelse i förskolan samt hur den i praktiken genomförs. Enligt Bryman (2018, s. 454) syftar det till att förstå människors erfarenheter, upplevelser och handlingar i deras naturliga sammanhang. Metoden ger möjlighet att fånga förskollärares egna perspektiv och tolkningar av högläsning i vardagen. Insamlingsmetoden är särskilt lämplig i denna studie eftersom den möjliggör en djupare förståelse för pedagogiska processer kring högläsning, snarare än att enbart mäta kvantitativa data. Genom att analysera förskollärares beskrivningar kan studien skapa en nyanserad bild av hur högläsning används som ett språkfrämjande verktyg och hur pedagogens roll och strategier påverkar barns språkutveckling.

Rennstam och Wästerfors (2015, s. 28–29) betonar att intervjuer möjliggör insamling av fördjupad information om hur individer uppfattar och tolkar olika fenomen, särskilt när komplexa erfarenheter och meningsskapande processer står i fokus. Eftersom studien syftar till att förstå hur förskollärare resonerar kring högläsningens syfte, genomförande och pedagogiska betydelse, är intervjuer en

ändamålsenlig metod. Metoden möjliggör en fördjupad och nyanserad insamling av data där både gemensamma uppfattningar och individuella variationer kan synliggöras.

Det personliga mötet i intervjusituationen bidrar därmed till att skapa ett rikt empiriskt material som är väl anpassat till studiens kvalitativa och tolkande ansats. Semistrukturerade intervjuer bygger på ett i förväg utformat frågeschema. Samtidigt ger det utrymme för utvecklande resonemang och möjligheter att ställa öppna följdfrågor. På så sätt skapas en balans mellan struktur och öppenhet, vilket gör det möjligt att både säkerställa att samtliga deltagare berör samma centrala teman och att fånga individuella perspektiv och tolkningar Rennstam och Wästerfors (2015, s. 28–29) lyfter fram att intervjuer skapar utrymme för att synliggöra viktig och fördjupad information om personers olika uppfattningar. Metoden skapar förutsättningar för en fördjupad insamling av data i linje med studiens syfte. Studien syftar inte till att mäta eller kvantifiera data, utan till att tolka och förstå innebörden utifrån förskollärares egna beskrivningar och de iakttagelser som görs under forskningsprocessen (Larsen, 2019, s. 139).

4.2 Urval och genomförande

I vår studie representeras fyra verksamma förskollärare med specifik yrkeskompetens inom ämnesområdet som berör betydelsen av högläsning i förskola. Urvalet av de fyra deltagarna är strategiskt sorterat eftersom de alla har erfarenhet av att arbeta med högläsning som en del av språkutvecklande aktiviteter i förskolan. Detta skapar utrymme för att fånga variationer i pedagogiska strategier och synsätt kring högläsning. För att få en bredare bild om hur det praktiska arbetet genomförs är intervjustudien genomförd i två olika kommuner, den ena kommunens stad berör en mindre ort medan den andre berör en stad som är större ort. Studiens är att analysera både gemensamma mönster och individuella skillnader i hur högläsning praktiseras i förskola. Urvalet är relevant för studien då det synliggör en fördjupad förståelse för förskollärares yrkesprofession i relation till högläsning. Deltagarnas medverkan är därigenom relevant för att kunna besvara studiens forskningsfrågor. För att säkerställa anonymitet och tydliggöra respondenternas svar benämndes förskollärarna med fiktiva namn: Lotta, Maria, Lena och Anna.

Enligt Bryman (2018, s. 625) är detta ett tillvägagångsätt för att skydda deltagarnas identitet och integritet vid presentation av intervjudata. De deltagande förskollärarna arbetade med barn i åldrarna 1–3 år respektive 4–6 år. Barngruppernas storlek varierade mellan 14 och 25 barn vilket gav inblick i pedagogisk verksamhet inom förskolan med olika organisatoriska förutsättningar. Inför intervjuerna fick deltagarna detaljerad information gällande studiens syfte. Förskollärarna kontaktades via telefon och e-post, där en förfrågan om medverkan i studien framfördes.

Intervjuerna genomfördes för att undersöka förskollärares resonemang kring högläsning. För att säkerställa intervjuernas kvalitet och minimera risken för avbrott genomfördes samtliga intervjuer på ostörda och avskilda platser.

För att främja innehållsrika och reflekterande svar gavs deltagarna gott om tid att besvara varje fråga, tidsintervallen varierade mellan 45 och 60 minuter. Intervjuerna genomfördes vid tillfällen då det fanns möjlighet för förskollärarna att lämna barngruppen. Tre av fyra intervjuer genomfördes på i förskoleverksamheterna under dagtid, den fjärde intervjun genomfördes i stället digitalt vid ett planerat tillfälle. Samtliga intervjuer spelades in med ljudinspelning med mobiltelefoner för att möjliggöra en noggrann dokumentation av det empiriska materialet. Enligt Bryman (2018, s.577) ger ljudinspelningarna möjligheter att i efterhand återkommande lyssna på deltagarnas svar, vilket säkerställer att viktig information bevaras och underlättar en noggrann analys av det empiriska materialet.

4.3 Forskningsetiska överväganden

Studien har genomförts i enlighet med de fyra grundläggande forskningsetiska principerna: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet, i enlighet med Vetenskapsrådets riktlinjer (Vetenskapsrådet, 2002). Dessa principer syftar till att skydda deltagarnas rättigheter, integritet och trygghet samt säkerställa att forskning bedrivs på ett etiskt försvarbart sätt. Informationskravet innebär att deltagarna ska informeras om studiens syfte, hur datainsamlingen genomförs samt vilka villkor som gäller för deltagandet. Deltagarna ska även informeras om att medverkan är frivillig och att de har rätt att när som helst avbryta sitt deltagande utan negativa konsekvenser (Vetenskapsrådet, 2002). Detta är en förutsättning för att deltagarna ska kunna fatta ett informerat beslut om sin medverkan. Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva avgör om de vill delta i studien. Samtycket ska vara frivilligt och får inte grundas på tvång eller påtryckningar. Deltagarna ska även ha möjlighet att när som helst återkalla sitt samtycke (Vetenskapsrådet, 2002). Samtycke inhämtades innan datainsamlingen påbörjades och dokumenterades på ett tydligt sätt. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om deltagarna ska hanteras med största möjliga sekretess. Personuppgifter behandlades så att enskilda individer inte kan identifieras av utomstående. Allt insamlat material anonymiserades vilket minskar risken för att deltagarna ska kunna identifieras (Vetenskapsrådet, 2002). Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter endast får användas för forskningsändamål. Uppgifterna har enbart använts inom denna studie och har inte använts för andra syften än de som deltagarna informerats om och samtyckt till (Vetenskapsrådet, 2002). Utöver dessa forskningsetiska principer har studien genomförts i enlighet med Linköpings universitets riktlinjer för personuppgiftsbehandling vid examinerande moment och

examensarbeten. Innan datainsamlingen påbörjades gjordes en bedömning av om behandling av personuppgifter var nödvändig. Endast de personuppgifter som bedömdes vara nödvändiga för att uppnå studiens syfte samlades in. Insamlade personuppgifter hanterades och förvarades på ett säkert sätt under hela forskningsprocessen. Uppgifterna behandlades endast på säkra resurser och skyddades från obehörig åtkomst. Deltagarna informerades om vilka uppgifter som samlades in och i vilket syfte uppgifterna behandlades, hur länge materialet skulle sparas samt om deras rätt att ta del av informationen och återkalla sitt samtycke. Personuppgifter bevarades inte längre än nödvändigt. När examensarbetet färdigställts raderades det insamlade materialet. På detta sätt säkerställdes att personuppgifter hanterades ansvarsfullt och att deltagarnas integritet skyddades under hela forskningsprocessen (Linköpings universitet, 2018).

4.4 Analysmetod

I studien beskrivs det hur det insamlade intervjumaterialet bearbetades och analyserades för att svara på studiens forskningsfrågor. Analysen utgår från en kvalitativ innehållsanalys, vilket möjliggör att identifiera, strukturera och tolka återkommande mönster och betydelser i förskollärares resonemang om högläsning. Här beskrivs stegen från transkribering och kodning till kategorisering och tematisering, samt hur dessa processer bidrar till att resultatet blir förankrat i informanternas egna uttryck. Det insamlade intervjumaterialet analyserades med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Enligt Bryman (2018, s. 562–563) syftar kvalitativ innehållsanalys till att systematiskt identifiera, strukturera och tolka återkommande mönster och betydelser i textmaterial. Metoden valdes eftersom den möjliggör en fördjupad förståelse av förskollärares resonemang och erfarenheter i relation till högläsning, vilket ligger i linje med studiens syfte och forskningsfrågor. Som ett första steg transkriberades samtliga intervjuer ordagrant för att säkerställa att analysen grundades i deltagarnas egna formuleringar. Bryman (2018, s. 577–578) betonar att transkribering skapar en fullständig dokumentation av det empiriska materialet och möjliggör en noggrann och systematisk analys. Genom att omvandla det muntliga materialet till text kunde uppmärksammas både vad som sades och hur det uttrycktes. Efter transkriberingen lästes materialet igenom flera gånger för att skapa en helhetsförståelse av intervjuerna. Denna inledande genomläsning syftade till att bekanta sig med innehållet och identifiera återkommande teman och centrala uttryck i förskollärarnas berättelser (Bryman, 2018, s. 564). Därefter påbörjades kodningsprocessen. Kodning innebär att meningsbärande delar av texten markeras och ges korta benämningar som sammanfattar innehållet i det som uttrycks. I detta skede arbetades det med öppen kodning, vilket innebär att analysen inte utgick från förutbestämda kategorier, utan att koderna växte fram ur

materialet (Bryman, 2018, s. 565–567). I nästa steg organiserades koderna i mer övergripande kategorier. Enligt Bryman (2018, s. 568) innebär kategorisering att koder med liknande innehåll grupperas för att skapa struktur och överblick i materialet. Genom denna process kunde centrala områden identifieras som återkom i intervjuerna, exempelvis hur förskollärare beskriver syftet med högläsning samt vilka hinder och utmaningar de möter i praktiken. Utifrån dessa kategorier identifierades därefter teman som fångade mer övergripande mönster och betydelser i materialet. Teman fungerar enligt Bryman (2018, s. 569–570) som analytiska redskap som binder samman empirin och möjliggör tolkningar på en mer abstrakt nivå. Arbetet med teman innebar att relationer mellan olika kategorier analyserades och sattes i relation till studiens syfte och teoretiska utgångspunkt. Under hela analysprocessen växlade vi mellan empirin och de analytiska tolkningarna. Det transkriberade materialet granskades för att säkerställa att analysen var förankrad i deltagarnas utsagor och inte i våra egna antaganden. Enligt Bryman (2018, s. 571–572) är denna återkoppling till det empiriska materialet central för att stärka analysens trovärdighet.

4.5 Trovärdighet och tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning är tillförlitlighet en viktig utgångspunkt och bedöms utifrån särskilda kriterier. Trovärdighet och tillförlitlighet eftersträvar en fördjupad förståelse av specifika sociala sammanhang. Bryman (2018, s. 75) identifierar fyra kriterier: *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* samt *möjlighet att styrka och konfirmera* resultaten.

Trovärdighet handlar om hur rimliga studiens tolkningar är i förhållande till deltagarnas erfarenheter. För att stärka trovärdigheten har respondentvalidering tillämpats, där preliminära tolkningar återförts till deltagande förskollärare. Detta bidrog till att säkerställa att resultaten speglar deras perspektiv på ett rättvisande sätt (Bryman, 2018, s. 466–467). Respondentvalidering kan samtidigt innebära begränsningar, exempelvis att deltagare avstår från att ifrågasätta forskarens tolkningar. I denna studie har respondentvalidering därför använts som ett stöd för analysen snarare än som ett avgörande aspekt för tolkningarnas giltighet (Bryman, 2018, s. 466). Överförbarhet innebär att resultaten inte ska generaliseras, utan att läsaren själv får bedöma deras relevans i andra situationer. Detta har möjliggjorts genom tydliga beskrivningar av studiens upplägg. Pålitlighet handlar om forskningsprocessens tydlighet. Studien har dokumenterats noggrant från datainsamling till analys, vilket möjliggör insyn i forskningsprocessens olika steg (Bryman, 2018, s. 468).

Slutligen handlar möjligheten att styrka och konfirmera resultaten om att visa att analysen är förankrad i det empiriska materialet och genomförd i god tro. Att kontinuerligt återkoppla till data och tydligt redogöra för analysprocessen har resultaten eftersträvat vara trovärdig och välgrundad. (Bryman, 2018, s. 470). En kvalitativ ansats med semistrukturerade intervjuer har använts för att få

information kring förskollärares egna erfarenheter och resonemang kring högläsning i förskolan. Valet av metod och analys har motiverats utifrån syftet att fördjupa förståelsen för pedagogiska lärprocesser och betydelsen av högläsning i praktiken. Genom strategiskt urval av deltagare med relevant yrkeskompetens och varierande arbetsmiljöer har möjligheten att fånga både gemensamma mönster och individuella variationer förbättrats. Forskningsetiska principer har beaktats noggrant för att säkerställa deltagarnas integritet och rätt till självbestämmande, vilket stärker studiens etiska förankring.

Analysprocessen med kvalitativ innehållsanalys har systematiskt lett från transkribering till kodning, kategorisering och tematisering, vilket säkerställer att resultaten är förankrade i det empiriska materialet. Arbetet med respondentvalidering och dokumentation av forskningsprocessen har ytterligare bidragit till studiens trovärdighet och tillförlitlighet. Samtidigt är det viktigt att reflektera över studiens begränsningar, bland annat det lilla urvalet och att resultaten därför inte kan generaliseras, utan snarare ger en djupare förståelse av deltagarnas perspektiv. Metodvalen och genomförandet har tillsammans skapat en grund för att på ett väl underbyggt sätt belysa förskollärares resonemang kring högläsning och den pedagogiska praktik som omger denna aktivitet.

5. Resultat

I detta avsnitt redovisas studiens resultat utifrån en tematisk analys. De identifierade temana synliggör hur förskollärare beskriver sina uppfattningar om högläsningens syfte inom förskolans pedagogiska verksamhet samt hur de resonerar kring läsmiljöns utformning, barns delaktighet och betydelsen av bokval. Vidare omfattar resultatet teman som belyser förskollärarnas beskrivningar av organisatoriska hinder och utmaningar i arbetet med högläsning.

5.1 Högläsningens syfte ur förskollärarperspektiv

Utifrån informanternas svar framgår att barns läs och språkutveckling stärks och främjas genom att högläsning regelbundet integreras i förskolans verksamhet, både i planerade och spontana sammanhang. Informanterna uttrycker en gemensam uppfattning om att högläsning utgör en central del av det pedagogiska arbetet i förskolan och beskriver hur den används såväl inom det tematiska arbetet som i vardagliga situationer. Högläsning framställs därmed som ett medvetet pedagogiskt verktyg med syfte att stimulera barns språk, fantasi och intresse för berättelser. Detta kommer tydligt till uttryck i följande citat:

Syftet med högläsning enligt mig är att barnen ska bli inspirerade, få lyssna och uppleva sagans värld. Det är genom högläsning de lär sig nya ord och handlingar. Jag ser det som mitt uppdrag att väcka deras nyfikenhet, kreativitet och intresse (Anna).

Citatet visar hur högläsning enligt informanten kan integreras i undervisningen som ett pedagogiskt verktyg som både stimulerar barns språkutveckling och erbjuder inspirerande upplevelser. Tidigare forskning visar att högläsning, särskilt när den kombineras med dialog kring text och bild, kan stödja barns språk- och begreppsutveckling samt stimulera fantasin (Batini & Toti, 2024, s. 948; Marjanovič Umek et al., 2003, ss. 125–127; Björk Willén, Pramling & Simonsson, 2018, ss. 49–50). Utöver att lyfta högläsningens betydelse för barns inspiration och språkutveckling beskriver informanterna även högläsning som en prioriterad och återkommande del av förskolans pedagogiska uppdrag. Högläsning framställs som ett medvetet och regelbundet arbetssätt som ges utrymme i den dagliga verksamheten och som vilar på förskolans styrdokument. Informanterna uttrycker att högläsning inte ses som en tillfällig aktivitet, utan som en central del av undervisningen. Detta tydliggörs i följande citat:

Vi har alltid lagt stor vikt vid högläsning och jag tycker det är viktigt att läsa för barnen varje dag. Det har förtydligats i den reviderade läroplanen om att det ska läggas stor vikt vid högläsning (Lotta).

I citatet betonar informanten att högläsning sedan länge har haft en framträdande roll i verksamheten, men att dess betydelse har blivit än mer uttalad genom den reviderade läroplanen. Detta kan tolkas som att högläsning inte enbart bygger på pedagogernas egna övertygelser, utan också på ett tydligt uppdrag från styrdokumentet. Högläsning framstår därmed som en planerad och återkommande del av undervisningen med ett tydligt pedagogiskt syfte.

Denna tolkning ligger i linje med Läroplanen för förskolan, där det anges att barn ska få lyssna till högläsning och ges möjlighet till delaktighet genom att samtala om texter och bilder. Vidare framhålls att förskolan ska uppmuntra och ta tillvara barns nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt samt ge barn möjlighet att utveckla ett nyanserat talspråk och ett rikt ordförråd (Skolverket, 2025, s. 8). Informantens utsaga kan därmed förstås som ett exempel på hur läroplanens intentioner omsätts i den pedagogiska praktiken.

Vidare visar forskning att när högläsning genomförs regelbundet och prioriteras i verksamheten kan den bidra till att stärka barns minne och deras förmåga att förstå och bearbeta text över tid. Chien (2020, s. 2) betonar att upprepad högläsning ger barn möjlighet att återkommande möta ord, begrepp och berättelsestrukturer, vilket i sin tur kan stödja en fördjupad språklig förståelse. Informanternas beskrivningar av högläsning som en daglig och prioriterad aktivitet kan därmed ses

som ett arbetssätt som gynnar barns långsiktiga språkutveckling. Vidare framhåller informanterna att högläsning bidrar till att stimulera och väcka barnens intresse för litteratur samtidigt som den stärker den sociala gemenskapen i barngruppen. Högläsningen beskrivs som en aktivitet där barn ges möjlighet att utveckla språkliga färdigheter i samspel med andra. Särskild vikt läggs vid att barnen får möjlighet att utveckla sitt ordförråd, öka sin förståelse för språk samt träna förmågan att lyssna och återberätta. Högläsningen framställs därmed inte enbart som en lugn stund, utan som ett aktivt verktyg för språkligt lärande.

Jag tycker det är viktigt med att utveckla barnens ordförråd, öka förståelsen för språk, och stärka förmågan att lyssna och återberätta (Maria)

Citatet visar att informanten har ett tydligt språkutvecklande syfte med högläsningen. Genom att lyfta fram både ordförråd, förståelse och återberättande betonas flera centrala delar av barns språkliga utveckling, där barnen ges möjlighet att aktivt bearbeta innehållet i berättelserna och använda språket i meningsfulla sammanhang. Denna syn på högläsning överensstämmer med tidigare forskning som visar att barn gynnas språkligt när högläsning kombineras med samtal, reflektion och gemensam bearbetning av textens innehåll (Marjanovič Umek et al., 2003, s. 125–127). Vidare framhåller Damber och Nilsson (2015, s. 16) samt Swanson et al. (2012, s. 12) att möjligheten att resonera kring ord och berättelser samt att återberätta innehåll bidrar till både språklig och social utveckling. Skolinspektionen (2022, s. 5) understryker dessutom att högläsning ger barn tidiga och positiva erfarenheter av språk och berättelser, vilket har betydelse för barns framtida läsförmåga, skolframgång och delaktighet i samhället.

På följdfrågor om dialogisk högläsningens syfte och betydelse beskriver informanten att gemensam läsning, där pedagog och barn bläddrar i boken, samtalar och reflekterar tillsammans, är viktigt. Att lyssna till barnens tankar och hypoteser lyfts som en central del i arbetet. Detta uttrycks i följande citat:

Jag tycker att det är viktigt att ha dialogiska boksamtal och att prata med barnen, det är genom dialogerna som barnens språkutveckling främjas (Anna).

Citatet visar att informanten ser dialogisk högläsning som en aktivitet där barnens språkliga utveckling sker genom samtal och samspel. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv sker lärande i sociala sammanhang, där språket är ett viktigt redskap. Förskollärare kan genom boksamtal arbeta efter inom det sociokulturella perspektivet där *scaffolding* används och ses som ett konkret verktyg för att beskriva hur förskolläraren ger individuellt stöd genom exempelvis frågor och förklaringar, och hur detta stöd anpassas efter barnens behov och förståelse. Barns lärande sker i social interaktion och genom stöd från mer erfarna individer (Vygotsky, 1978, s. 84–86).

Informanterna betonar att förskollärares agerande i högläsningssituationen har stor betydelse. Genom att ställa öppna frågor, förklara ord och skapa gemensamt meningsskapande ges barnen möjlighet att delta aktivt i boksamtalen. Högläsning beskrivs enligt förskollärarna även som ett relationsskapande arbetssätt, där samspelet mellan barn och pedagog är centralt. Det relationella perspektivet belyser relationens betydelse för barns lärande (Arnér & Sollerman, 2018, s. 36). Trygghet och lyhördhet beskrivs som faktorer som påverkar barnens vilja att delta i samtal och använda språket.

Vidare beskriver informanterna att de använder planerade arbetsunderlag med förslag på öppna frågor som stöd i boksamtalen. Enligt Skolverket (2017, s. 3) är planering av högläsning en viktig del av förskolans arbete. Genom öppna frågor får barnen möjlighet att reflektera över berättelsens innehåll, dela med sig av egna erfarenheter och resonera tillsammans. Detta ligger i linje med Doyle och Bramwells (2006, s. 555–556) som menar att dialogiska boksamtal, särskilt vid upprepad läsning, kan bidra till ökat engagemang och mer samtal mellan barn och vuxna.

En annan informant uttrycker uppfattningar som ligger i linje med de tidigare informanternas beskrivningar av dialogisk högläsning. Maria framhåller, likt Anna vikten av att samtal och gemensam reflektion är centrala inslag i högläsningen. Hon betonar även betydelsen av att introducera högläsning i tidig ålder och beskriver detta på följande sätt:

Att introducera barn till högläsning i tidig ålder ger dem en viktig grund inför skolstarten. Syftet med högläsning, och samtal enligt mig, är att väcka barns intresse för böcker, skapa bok- och bildsamtal och uppmuntra barnen att lyssna aktivt. Under och efter högläsningen ska barnen få möjlighet att delta i öppna dialoger, dela sina hypoteser och reflektera tillsammans. Att få lyssna till högläsning tidigt i livet bidrar, både enligt mig och enligt forskning, till ett rikare ordförråd, stimulerar fantasin och utgör en grundläggande förutsättning för fortsatt kunskapsutveckling (Maria).

I likhet med övriga informanter beskriver Maria högläsning som mer än en språklig aktivitet. Högläsningen framställs som en social och pedagogisk situation där barn ges möjlighet att delta i dialoger, uttrycka tankar och utveckla förståelse tillsammans med andra. Genom bok och bildsamtal, före, under och efter läsningen, skapas förutsättningar för barns aktiva deltagande och reflektion. Informanternas gemensamma beskrivningar visar att dialogisk högläsning uppfattas som ett arbetssätt som både stärker barnens språkliga utveckling och stimulerar fantasi och intresse för böcker. Detta synsätt överensstämmer med tidigare forskning som betonar högläsningens pedagogiska och språkutvecklande värde. Tidig och återkommande dialogisk högläsning lyfts fram som betydelsefull för barns ordförrådsutveckling, (Lindström, Simonsson & Pramling, 2025, s. 9).

I samband med att informanterna under intervjuerna berörde språklig medvetenhet ställdes följdfrågor som fördjupade deras resonemang vilket framgår i följande utsagor:

Lenas resonemang synliggör ett medvetet och aktivt arbete med ord och begrepp i högläsningssituationen. Hon beskriver hur hon kontinuerligt lyfter fram och förklarar nya ord för att stödja barnens språkliga utveckling.

Jag lägger stor vikt vid att lyfta fram och förklara nya ord och begrepp, särskilt sådana som barnen ännu inte är bekanta med. Det finns både vardagligt och mer avancerat, akademiskt språk, och jag ser det som viktigt att barn tidigt får höra och lära sig mer avancerade ord. På så sätt främjas deras språkliga medvetenhet och ordförråd.

Detta visar att högläsningen inte betraktas som en passiv aktivitet, utan som ett språkutvecklande verktyg där pedagogen har en central roll i att skapa förståelse och mening. Att synliggöra ordens betydelse vara med och lyssna på högläsning får barnen möjlighet att reflektera över språkets form och innehåll, vilket stärker deras ordförråd och begreppsförståelse. Detta ligger i linje med tidigare forskning som betonar vikten av explicita språkliga förklaringar i tidig ålder (Batini & Toti, 2024, s. 948; Marjanović Umek et al., 2003, ss. 125–127).

Lottas perspektiv kompletterar detta genom att hon lyfter högläsningen som ett tillfälle för pedagogisk observation. Hon uttrycker följande

Högläsning är för mig inte enbart en språklig aktivitet utan också ett viktigt tillfälle att observera barnens språkutveckling och få en förståelse för var de befinner sig. Under högläsningen blir det tydligt hur barnen tar till sig innehållet, hur deras hörförståelse ser ut och i vilken utsträckning de kan följa berättelsens handling. De gemensamma samtalen som uppstår i samband med läsningen ger dessutom möjlighet att uppmärksamma barnens tankar, resonemang och språkliga strategier, vilket bidrar till en fördjupad förståelse av deras språkliga utveckling. (Lotta)

Här framträder högläsningen som ett observationsverktyg där pedagogen kan uppmärksamma barnens språkliga nivå, deras förståelse samt hur de använder och leker med språket. Genom att lyssna till barnens svar, frågor och resonemang får pedagogen underlag för att anpassa det fortsatta arbetet utifrån barnens behov. Detta förhållningssätt ligger i linje med Heimer (2020, s. 11–13), som betonar vikten av att högläsning genomförs på ett pedagogiskt medvetet sätt där pedagogen stannar upp, ställer frågor och skapar dialog.

Utifrån informanternas beskrivningar kopplas deras påståenden till begreppet språklig medvetenhet, vilket enligt Frangini och Holmberg (2019, s. 8) innebär att barn utvecklar en förmåga att

uppmärksamma och leka med språkets uppbyggnad, exempelvis genom att rimma, urskilja ljud i ord och reflektera över språkets form. När pedagoger arbetar aktivt med högläsning, förklarar ord, ställer frågor och uppmuntrar samtal, ges barnen möjlighet att skilja mellan språkets form och dess betydelse. På så sätt kan högläsning förstås som ett medvetet arbetssätt som bidrar till att utveckla barnens språkliga medvetenhet. Under högläsningen kan förskolläraren ställa frågor som uppmuntrar barnen att tänka själva, men där svaret inte är helt givet. Exempelvis

Vad tror ni att karaktären känner nu? eller Varför tror ni att hen gjorde så?

Inom det sociokulturella perspektivet blir *scaffolding* en central strategi att arbeta utifrån en utgångspunkt som grundar sig i att exempelvis en förskollärare ger stöd som hjälper barnet att nå förståelse som i sin tur ligger i den *proximala utvecklingszonen* precis vidare vad barnet klarar självständigt idag men som kan utvecklas med hjälp. Enligt Pihlgren (2017, s.2) Barnen utvecklar färdigheter i sitt tänkande först i samspel med andra och med omgivande kontext. De inlärd färdigheterna kan de senare göra på egen hand, vilket handlar om att analysera och lösa problem utan någon annans stöd. En sådan utveckling hos barnen förutsätter att förskolans personal planerar kontext och samspel som ett stöd för det avsedda lärandet. Arbetet skapar förutsättningar för att barnen inte bara förstår innehållet i berättelsen, utan också utvecklar en ökad uppmärksamhet på hur språket är uppbyggt, vilket är en central grund för fortsatt språk och läsutveckling.

5.2 Läsmiljöns betydelse för högläsning

Informanterna beskriver hur läsmiljöns betydelse påverkas av hur högläsningen introduceras och upplevs av barnen. Förskollärarna uttrycker en samsyn kring att läsmiljön fyller en central funktion i högläsningssituationen och framhåller positiva kvalitativa effekter av att skapa lugna, trygga och avskilda platser. En ostörd läsmiljö vid högläsningssituationer bidrar enligt informanterna till att barnens koncentration och förståelse för litteraturens innehåll förbättras. Genom att skapa lekfulla och visuellt stimulerande miljöer, både inomhus och utomhus, kan barns nyfikenhet och intresse för litteratur väckas redan innan själva högläsningen påbörjas.

Bild promenader är en uppskattad aktivitet av barnen, vi sätter upp bilder som i en tidslinje på väggen för att väcka intresset när vi introducerar nya böcker för barnen (Maria)

Citatet visar informanternas strategier för hur den fysiska miljön kan användas som ett pedagogiskt konkret redskap för att väcka barnens nyfikenhet och engagemang inför högläsningen. De belyser att visualisering av berättelsens innehåll vid introduktion av nya böcker kan underlätta barnens

förförståelse. Den lekfulla utformningen av läsmiljön framträder som ett sätt att göra högläsningen lättillgänglig och meningsfull för barnen. Bilderna bidrar till att utveckla barnens förkunskaper samt stimulera deras fantasi eftersom de kan förutsäga vad som kommer hända i berättelsen och reflektera över sammanhang och karaktärer. Det stödjer både barnens förståelse för språk och begreppsutveckling, då de får möjlighet att diskutera vad bilderna föreställer och sätta ord på sina egna tankar. Vid konkreta representationer av berättelsers innehåll får barnen möjlighet att delta i ett gemensamt meningsskapande, vilket stärker deras förståelse och engagemang. Något som formas genom kommunikation, Informanterna framhåller att läsmiljöerna i förskolan kan utformas både inomhus och utomhus. Detta bidrar inte bara till variation i stimulerande lärmiljöer, utan skapar också fler spontana tillfällen för högläsning där barn och pedagog kan mötas i gemensamt meningsskapande. Genom att läsa i olika miljöer får barnen möjlighet att knyta berättelser till konkreta upplevelser, vilket stärker deras förståelse och engagemang. Förskollärarna har observerat att barnen visar stort intresse för böcker och uppskattar att ha tillgång till litteratur även utomhus.

Vi har uppmärksammat att barnen har stort intresse för böcker och de uppskattar väldigt mycket att även ha tillgänglighet till böckerna i lärmiljöerna utomhus. Vi har därför organiserat varierat utbud av litteratur i boklådor ute på gården som vi använder dagligen för att läsa för barnen, det blir dagligen spontana lästillfällen. Barnen kan samtala om texter och bilder ställa frågor, resonera kring handling och karaktärer som bidrar till att främja barnens språk, fantasi och social interaktion (Lena)

Citatet visar hur tillgänglighet till litteratur i olika lärmiljöer kan skapa spontana och lustfyllda lästillfällen. När barnen möter böcker både inomhus och utomhus får de möjlighet att aktivt delta i samtal om texter och bilder, ställa frågor och resonera kring handling och karaktärer. Denna strategi bidrar till både språkutveckling, fantasi och social interaktion. Möten med litteratur bör därför vara återkommande och integrerade i vardagen för att främja läslust och engagemang. Tidigare forskning visar att läsmiljön har en central betydelse för barns engagemang och meningsskapande i högläsning. Hultgren och Johansson (2016, s. 2) visar att intresseväckande och lättillgängliga böcker signalerar för barn att läsning är viktigt. Skolinspektionen (2022, s. 11) framhåller att både fysisk och social miljö är avgörande för att väcka barns intresse för läsning. Damber och Nilsson (2015, s. 16–17) betonar att en stimulerande miljö med tillgång till litteratur, i kombination med regelbundna läsaktiviteter, är avgörande för barns meningsskapande och språkliga utveckling. Björk Willén, Pramling och Simonsson (2018, s. 48–50) visar att böcker som pedagogiska artefakter, i en medvetet utformad miljö, ger barn möjligheter att utvecklas som reflekterande och kommunikativa individer. I förskolans verksamhet handlar det inte bara om möblering och inredning, utan om att skapa intresseväckande miljöer som signalerar att berättelser, böcker och texter har en naturlig och

värdefull plats i barnens vardag. En stimulerande läsmiljö i förskolan innebär att barnen ständigt möter texter synliga, tillgängliga och varierade både i bokform och genom bilder, symboler och högläsningstillfällen. Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2025, s. 8) ska barnen erbjudas stimulerande läsmiljöer som skapar intresse och nyfikenhet för såväl skönlitteratur som facklitteratur och andra texter. De ska få lyssna till högläsning och ges möjlighet till delaktighet genom att samtala om texter och bilder. När böcker och andra texter finns i barnens omgivning, i lekmiljöer och på olika platser i förskolans rum, stärks uppfattningen att läsning är något roligt, betydelsefullt och till för alla. Det skapar också möjligheter för barnen att på eget initiativ utforska berättelser och språk, vilket lägger en viktig grund för det framtida läsintresset. Hultgren och Johansson (2025, s. 2-3) förklarar att högläsning är en värdefull och uppskattad aktivitet för barnen och läsoplevelser är ofta förknippat med specifika platser och stämningar exempelvis som inspiration inför ett temaarbete eller vid sagostunder i förskolan. De understryker att "skyltade böcker talar för sig själva" och illustrerar hur läsning kan göras intressant för barn. Skyltningar av olika böcker bidrar till att fånga barnets uppmärksamhet och uppmuntrar till samtal om boken och kommunicerar specifikt innehåll. Det skapar möjligheter för barnen att på eget initiativ utforska berättelser och språk, vilket påverkar det framtida läsintresset. Damber och Nilsson (2015, s.16–17) betonar i sin tidigare forskning att den omgivande miljön är en avgörande faktor för meningsskapandet. Stimulerande språkmiljö med tillgång till läsmaterial skapar förutsättningar för förekomst av läsaktiviteter.

5.3 Delaktighet och bokval

Informanterna framhäver att barnens delaktighet och val av bok är nära kopplad till både deras inflytande i samspel med förskolläraernas medvetna didaktiska pedagogiska målstyrning.

Samtliga deltagare i studien betonar att valet av bok har stor betydelse för vilka samtal, tolkningar och reflektioner av textens innehåll förmedlar, det är viktigt att välja texter som väcker barnens intresse. En bok kan fungera som en utgångspunkt för en målstyrd undervisning i förskolan.

Bokvalet grundar vi i läroprocesser utifrån olika tema eller projekt över en längre period exempelvis över en termin, vilket innebär att bokens innehåll finns med i olika målstyrda planerade stunder (Lena)

Citatet visar att bokvalet inte är en slumpmässig handling utan ett medvetet pedagogiskt beslut med syfte till att styra ett specifikt pedagogiskt innehåll i högläsningen samt skapa förutsättningar för återkommande, tematiskt förankrade lärandesituationer. Genom att barnen får delta i valet ökar deras motivation och möjlighet till meningsskapande. Informanterna i studien betonar att medvetna bokval syftar åt att fokusera till olika tema kring återkommande projekt i förskolan. De menar att

barnens läroprocesser sker i flera sammanhang och bokvalen grundar sig dessutom i deras intresse och engagemang för att upptäcka och lära. Forskning visar att barn engageras mer och utvecklar språk och förståelse när de får vara delaktiga i bokval (Batini & Toti, 2024, s. 948).

Swanson et al. (2012, s. 12) framhåller att barnets aktiva deltagande i val och samtal kring texten bidrar till både ordförrådsutveckling och ökad förståelse. Kindle (2011, s. 14–16) påpekar att pedagogens kompetens och förberedelse är avgörande för hur högläsningen kan stödja lärande, vilket tydliggör hur medvetet bokval i tematiska projekt kan bidra till språkutveckling.

Informanterna påvisar att regelbunden högläsning i kombination av varierat bokutbud i förskolan utgör betydelsefulla förutsättningar för barns engagemang, delaktighet och språkliga utveckling.

Jag tänker att det är viktigt att regelbundet erbjuda högläsning och en bred variation av olika böcker i förskolans miljö. Det handlar om en kombination av barnens egna intressen och förskolläraernas introduktion av nya böcker (Lotta).

Citatet visar att både kontinuitet i högläsningen och mångfald i litteraturen bidrar till att barnen förblir nyfikna och delaktiga i lärandesituationen. Genom att kombinera barnens intressen med pedagogens medvetna introduktion av böcker skapas möjlighet till både motivation och meningsskapande dialog. Detta synliggör hur förskollärares medvetna bokval samspelar med barnens nyfikenhet och intresse, vilket skapar förutsättningar för meningsfulla läsupplevelser.

Detta synsätt ligger i linje med Heimer (2020, s. 26), som betonar att ju fler böcker barn möter, desto större är möjligheten att de kan relatera till textens innehåll. Ett varierat litteraturutbud skapar även utrymme för barn att upptäcka nya berättelser och utveckla ett intresse för litteratur som de annars inte skulle ha mött. På så sätt kan högläsning fungera som en väg in i litteraturens värld och stimulera barns språkliga nyfikenhet. Simonsson (2006, s. 11) lyfter även högläsningens betydelse för barns språkutveckling och menar att tidig kontakt med böcker är avgörande för att barn ska tillägna sig ett rikt språk. Vuxnas högläsning för små barn är därför av stor betydelse, samtidigt som det är viktigt att barn fortsätter att läsa när de blir äldre och själva kan läsa. Läsning bidrar till ett utökat ordförråd, öppnar för nya tankar och utgör en central faktor för barns fortsatta lärande och skolframgång.

Vi arbetar med att erbjuda ett brett och varierat litteraturutbud exempelvis bilderböcker, faktaböcker, sagoberättelser och pekböcker (Maria)

Citatet visar på en medveten och genomtänkt strävan efter att erbjuda barnen ett brett och varierat litteraturutbud i förskolan. Genom att tillföra olika typer av böcker, såsom bilderböcker, faktaböcker, sagoberättelser och pekböcker skapar det förutsättningar för att främja barnens olika

individuella intressen, behov och språkliga nivåer. Ett varierat utbud av litteratur bidrar inte enbart till att stimulera barns språk och begreppsutveckling, utan skapar även utrymme för att stimulera barnens fantasi och nyfikenhet. Varierad litteratur bidrar dessutom till både lustfylld läsning och kunskapssökande. Heimer (2020, s.25) lyfter fram betydelsen av att texters innehåll anpassas utifrån barngruppens olika förutsättningar vid högläsning. Det återspeglar även den pedagogisk medvetenhet förskollärarna har om litteraturens betydelse för barns tidiga läs och skrivutveckling. Förskollärarnas pedagogiska medvetenhet skapar förutsättningar till att skapa en inkluderande lärmiljö som möjliggör tillgängliga och delaktiga likvärdiga möjligheter för alla barn att erbjudas litteratur som inspirerar barnens engagemang. Informanterna beskriver att valet av bok alltid bör ha en pedagogisk målmedvetenhet om bokens innehåll.

Vissa böcker handlar exempelvis om att förmedla fördjupad förståelse för värdegrundshantering, olika känslor, turtagning medan sagoberättelser syftar åt att utveckla barnens kreativitet och fantasiförmåga (Anna)

Citatet synliggör hur varierade texternas innehåll kan användas som strategier för olika pedagogiska syften. Förskolans läroplan genomsyras av värdegrunden. (2025, s.5) Det betonas vikten av att ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelser i andra människors situation. Högläsning kan ge barnen ett tillfälle för att identifiera sig med karaktärerna i boken och känna sympati för dem, vilket främjar barnens förståelse för andras känslor och upplevelser. Heimer (2020, s. 19, 53–54) framhåller att högläsning ger barnen insikt i världen omkring dem. Forskning visar att en god kännedom om böckers innehåll kan förutse den didaktiska medvetenheten om exempelvis vilka ord och begrepp som kan behöva förklaras.

Detta ligger i linje med Kindle (2011, s. 14–16), som framhåller att faktorer såsom bokval, pedagogisk kompetens och graden av förberedelse är avgörande för vilka möjligheter barn ges att utveckla språk, förståelse och engagemang. Ett genomtänkt textval blir betydelsefull när pedagogen aktivt använder interaktiva strategier som stödjer barns deltagande i läsprocessen.

Sammantaget visar informanternas beskrivningar att medvetna och varierade bokval kombinerat med barnens delaktighet och förskollärarens didaktiska pedagogiska målmedvetenhet, skapar förutsättningar för meningsfulla och språkutvecklande högläsningssituationer i förskolan.

5.4 Hinder och utmaningar i arbetet med högläsning

Informanternas resonemang visar att högläsning i praktiken ofta är svår att genomföras på det sätt som eftersträvas. De beskriver vardagliga återkommande hinder som påverkar möjligheten att skapa

meningsfulla lässtunder. Trots detta uttrycker de hur betydelsefull högläsningen är. Detta tydliggör en spänning mellan pedagogernas ambitioner och de faktiska förutsättningarna i verksamheten.

De beskriver att högläsning i praktiken ofta är svår att genomföra på det sätt som eftersträvas, då vardagliga återkommande hinder påverkar möjligheten att skapa meningsfulla lässtunder.

En av de största utmaningarna vi har just nu är att hitta tid och tillfällen för högläsning. Vi har haft en långdragen inskolning och en otrygg barngrupp, vilket innebär att många barn är ledsna. Det är svårt att läsa högt när barn skriker ingen hör vad som sägs (Lena)

Citatet synliggör hur flera påverkande faktorer i barngruppen så som trygghet, arbetsro och känslomässig stabilitet är centrala för att högläsningen ska bli meningsfull. Inskolningen som varit lång och utdragen resulterade till en otrygg barngrupp, vilket skapar praktiska hinder som försvårar fokuserade lässtunder. Konsekvenserna av det här visar att barnens engagemang och möjlighet till delaktighet i högläsningen påverkas, vilket kan begränsa deras koncentration för att kunna lyssna till bokens innehåll i lugn och ro. När trygghet och arbetsro saknas blir det enligt informanten svårare för att genomföra fokuserade och meningsfulla lässtunder, högläsningens pedagogiska potential riskerar att minska. Detta speglas dessutom genom forskning av Alatalo och Westlund (2021, s. 425–426) som betonar att tidspress och organisatoriska rutiner ofta gör det svårt för förskollärare att genomföra planerade högläsningstunder. Arbetsron kan göra det svårt att organisera högläsning, flexibilitet och struktur är avgörande för att högläsningen ska bli pedagogiskt meningsfull. På liknande sätt beskriver två informanter hur praktiska hinder påverkar möjligheten att genomföra meningsfulla lässtunder. De betonar att

”När personalstyrkan är begränsad blir det utmanande att skapa lugna och fokuserade högläsningstunder, särskilt när barnen är trötta eller rastlösa (Maria, Lotta)

Detta citat synliggör hur viktigt det är med ett flexibelt arbetssätt och att kunna anpassa högläsningen efter barngruppens behov samt skapa förutsättningar för barns delaktighet, även under utmanande vardagsförhållanden. Förskolans vardag har stor betydelse för förskollärares praktiska möjligheter att genomföra pedagogiska högläsningaktiviteter. Förskollärarnas förhållningssätt kring arbetet med högläsning handlar om didaktisk medveten planering kontinuerligt behöver balansera verksamhetens kvalitetskrav mot de vardagliga arbetsuppgifter som präglar arbetet i barngrupp. Utmaningarna handlar inte enbart om tidsbrist, utan även om hur organisatoriska och strukturella villkor påverkar möjligheten att genomföra undervisning på ett sätt som överensstämmer med pedagogiska intentioner. I detta sammanhang blir högläsning något som inte kan tas för givet, utan som kräver medvetna pedagogiska val och prioriteringar. Trots en uttalad förståelse för högläsningens betydelse för barns språkutveckling framträder en bild av att

genomförandet ofta begränsas av yttre omständigheter. Förskollärarnas uttrycker att pedagogiska ambitioner inte alltid kan realiseras fullt ut inom ramen för den dagliga verksamheten. Detta tydliggörs av informanternas uttryck hur stora barngrupper försvårar möjligheten att skapa dialog och delaktighet under högläsningstunder:

Högläsning handlar om att introducera barn till språkets uppbyggnad och till ett tidigt möte med litteratur. Tyvärr finns det i praktiken inte alltid tillräckligt med tid att prioritera högläsning, vilket utgör hinder med de praktiska förutsättningarna för att arbeta i en stor barngrupp (Anna)

Citatet beskriver utmaningar som uppstår mellan förskollärarens professionella ansvar och de strukturella villkor som präglar förskolans organisation. Enligt informanten utmanas högläsningen av stora barngrupper och tidsmässiga begränsningar som påverkar möjligheten att genomföra läsningen på ett sätt som främjar dialog och språkutveckling. Detta pekar på att begränsningarna inte bottnar i bristande engagemang eller kunskap, utan snarare i organisatoriska faktorer som ligger utanför den enskilda pedagogens kontroll. Alatalo och Westlund (2021, s. 426) beskriver hur praktiska och logistiska utmaningar ofta leder till att planerade högläsningstunder uteblir, trots att pedagogerna är motiverade att arbeta med litteratur. Samtliga informanter lyfter hur tidsbrist i kombination med stora barngrupper och personalbortfall utmanar och begränsar deras möjligheter att genomföra högläsning. De förklarar att högläsning i förskolan skapar möjligheter att främja barnens språk genom samtal och möten med nya ord och begrepp. Gjems (2019, s. 8) förklarar att högläsning utgör ett viktigt redskap för att stimulera barns tidiga kognitiva, språkliga och emotionella utveckling, vilket understryker högläsningens betydelse redan tidigt i livet. Samtidigt som flera studier visar att strukturella och organisatoriska förutsättningar i förskolan i hög grad påverkar möjligheten att genomföra högläsning som en regelbunden och kvalitativ pedagogisk aktivitet. Förskollärarna betonar vikten av kompetens och medvetenhet kring att genomföra högläsningen på ett sätt som engagerar och fångar barnens intresse. Informanterna uttrycker att de inte ser högläsning bara som en enskild slumpmässigt vald handling utan en pedagogisk upplevelse. Dock är det återkommande att informanterna lyfter utmaningar med att få möjligheter att kunna genomföra högläsningen en av informanterna uttrycker hur yrkeskompetens barnens delaktighet påverkas:

Citatet synliggör hur organisatoriska faktorer såsom personalbrist, stora barngrupper och skillnader i yrkeskompetens påverkar möjligheterna att genomföra högläsning på ett likvärdigt sätt. När vikarier inte har samma ansvar för planerad pedagogisk undervisning som förskollärare riskerar högläsningen att nedprioriteras. Detta medför att den pedagogiska kvaliteten i högläsningen påverkas negativt, särskilt när en ensam pedagog ansvarar för en större barngrupp. Det blir då svårt

att lyssna till alla barn och skapa förutsättningar för delaktighet, vilket i sin tur kan begränsa barns möjligheter att delta aktivt i samtal och språklig interaktion under högläsningen.

Ginner Hau, Selenius och Björck-Åkesson (2022, s. 981–982) förklarar att stora barngrupper i kombination med otillräcklig personaltäthet leder till att pedagogernas fokus i hög grad förskjuts mot organisation och omsorg. Detta medför att språkutvecklande aktiviteter, såsom högläsning, begränsar detta möjligheterna att uppmärksamma och anpassa verksamheten efter enskilda barns behov. De organisatoriska kraven och utmaningarna riskerar att barns individuella delaktighet, engagemang och lärande att få mindre utrymme i den pedagogiska praktiken. Vidare beskriver Ginner Hau et al. (2022, s. 985–986) att stora barngrupper ofta bidrar till att inkludering främst förstås och praktiseras på gruppnivå. När strukturella hinder tar sig uttryck i förskolans pedagogiska vardag kan det leda till att arbetet med att främja varje barns aktiva deltagande och lärande hamnar i skymundan. Informanterna understryker att planering och anpassning av högläsningen bidrar till att stödja och stimulera barnens ordförrådsutveckling. menar att högläsning i förskolans dagliga verksamhet kräver både kompetens och medvetenhet. Förskollärarna har dock olika kompetenser i sin yrkesroll, vilket kan påverka kvaliteten i högläsningen.

För mig handlar det om att ha en medveten läsvana, barnens intresse påverkas av hur man läser för barnen, ansiktsuttryck, röstläge och inlevelse påverkar mycket. Jag tycker att det är viktigt att kunna variera röstläge, anpassa tempo och föra samtal kring texten och berätta med inlevelse av bokens innehåll (Anna)

Citatet visar att barnens engagemang är kopplat till hur lässtunden genomförs. Informantens betoning visar att högläsning inte enbart handlar om att läsa en text högt, utan om att skapa en levande och meningsfull pedagogisk upplevelse. Om högläsningen sker på ett monotont och oengagerat sätt riskerar barnen att tappa intresset och därmed bli mindre delaktiga.

När förskolläraren engagerat läser med inlevelse, varierar röstläget stärks barnens motivation, språkutveckling och delaktighet. Detta understryker att högläsning bör betraktas som ett medvetet pedagogiskt verktyg som främjar lärande genom kreativ undervisning i förskolans verksamhet. Förskollärarna framhåller gemensamt att högläsning bör genomföras regelbundet och integreras på olika sätt i den dagliga pedagogiska praktiken. Genom att läsa med inlevelse och anpassa läsningen efter barnens intressen ges barnen möjlighet att delta aktivt i meningsskapande och språkutvecklande aktiviteter. Annas betoning på variation i röstläge och dialog speglar principerna om att högläsning inte bara är en passiv aktivitet utan en interaktiv process där barnet med stöd av pedagogen kan utforska språk, förstå innehåll och utveckla sitt ordförråd något som i linje med det sociokulturella perspektivet på lärande

Ja, personalbortfall påverkar såklart högläsningens genomförande negativt, men det får inte hindra den planerade högläsningen ändå. Ja, man får helt enkelt använda plan B och försöka tänka flexibelt, och se till att alla barn får den planerade högläsningen just den dagen (Lotta)

Citatet visar hur Lotta påtagligt menar att påverkan av högläsningen vid personalbortfall har stor betydelse i verksamheten samtidigt som att högläsningen ändå ska prioriteras. Hennes resonemang uttrycker för en professionell hållning där högläsning ses som en integrerad och betydelsefull del av undervisningen, snarare än som en aktivitet som genomförs endast om tiden räcker till. Plan B kan i detta sammanhang förstås som ett uttryck för flexibilitet och ansvar, där syftet med högläsningen hålls fast även när de praktiska förutsättningarna förändras. Synsättet understryker att kvalitet i undervisningen inte enbart handlar om fasta rutiner, utan om förskolläraens förmåga att aktivt hitta lösningar i en oförutsägbar vardag.

Dalgaard et al. (2022, s. 5; s. 24–25) beskriver hur stora barngrupper och högre barn–vuxen-kvoter tenderar att begränsa utrymmet för positiva och ömsesidiga interaktioner. Högläsning kräver både strukturella förutsättningar och medvetna pedagogiska val. Enligt internationella studier av Doyle och Bremwell (2006, s.555) ger dialogisk högläsning i små barngrupper bättre möjligheter för barnen att lyssna aktivt och det skapar samtidigt mer utrymme för varje enskilt barns delaktighet och talutrymme för att uttrycka sina egna idéer. När frågan om reflektions och planeringstid framkommit under intervjutillfällena: *Upplever du att du har tillräckligt med planeringstid för att högläsningsaktiviteter ska kunna genomföras med så hög kvalitet som möjligt?* (bilaga 2)

Uttryckte samtliga informanter att de önskar mer planeringstid och mer tid för kollegialt lärande:

Det är nödvändigt att ha tid för att analysera hur högläsningen gick samt att reflektera över vad barnen intresserade sig för, och hur man kan vidareutveckla undervisningen nästa gång (Maria)

Nej, jag tycker inte att det finns tillräckligt med planeringstid på min avdelning, men det är något som vi inte kan påverka, det är organisatoriska styrningar som inte vi kan påverka (Lena)

När planeringstiden inte räcker till blir högläsningen ofta mer spontan, och då finns det inte alltid möjlighet att följa upp barnens frågor eller arbeta vidare med innehållet på ett genomtänkt sätt. (Anna)

Utan tid för gemensam reflektion är det svårt att utveckla högläsningen som undervisning, eftersom vi inte hinner diskutera vad som fungerade eller hur vi kan anpassa arbetet efter barnens behov.” (Lotta)

I citaten ovan kan vi se ett tydligt behov av ökad planeringstid samt större utrymme för kollegialt lärande. I citat ovan framkommer att planering och reflektion beskrivs som centrala förutsättningar för att kunna genomföra högläsning med hög pedagogisk kvalitet. I informanternas uttalanden lyfts vikten av att ha tid för analys av genomförda högläsningssituationer, reflektion kring barnens intressen samt gemensamma samtal om hur undervisningen kan utvecklas vidare.

I citaten ovan kan vi även se att organisatoriska begränsningar beskrivs som faktorer som förskollärarna själva har begränsade möjligheter att påverka. Dessa förutsättningar påverkar i praktiken hur högläsningen kan genomföras i verksamheten. I informanternas beskrivningar framgår att bristande planeringstid kan leda till att högläsningen blir mer spontan och mindre systematiskt uppföljd. Detta innebär att möjligheterna att fördjupa samtal, följa upp barnens frågor och arbeta vidare med innehållet begränsas. Vidare visar citaten att avsaknaden av gemensam reflektion försvårar utvecklingen av högläsningen som undervisning. I informanternas uttalanden framkommer att när det saknas tillräckligt utrymme för kollegiala samtal minskar möjligheterna att tillsammans analysera vad som fungerat väl och hur undervisningen kan anpassas efter barnens behov. Informanterna relaterar detta till svårigheter att arbeta medvetet inom barnens proximala utvecklingszon. Inom det sociokulturella teoretiska perspektivet avser den proximala utvecklingszonen det avstånd som finns mellan vad barnet kan klara självständigt och vad det kan klara med stöd av en mer kompetent vuxen (Vygotskij, 1978, s. 86). I informanternas beskrivningar framgår att när förutsättningar för gemensam planering och reflektion saknas blir det svårare att anpassa det pedagogiska stödet utifrån barnens aktuella utvecklingsnivå.

När sådana förutsättningar saknas, vilket framkommer i citaten ovan finns en risk att högläsningen stannar vid ett mer ytligt genomförande. I informanternas uttalanden beskrivs hur barnens möjligheter till språklig fördjupning och aktivt deltagande därmed begränsas. Vidare relaterar informanterna i sina beskrivningar avsaknaden av kollegial reflektion till en försämrad kvalitet i scaffoldingarbetet, då möjligheterna att gemensamt diskutera strategier, utbyta erfarenheter och utveckla gemensamma förhållningssätt kring högläsning som språkfrämjande verktyg minskar.

Sammantaget visar informanternas utsagor att planering och reflektion betraktas som en integrerad del av undervisningen. Högläsning förstås inte som en enskild aktivitet, utan som en process där analys av genomförandet och barnens respons är avgörande för undervisningens fortsatta utveckling. Detta överensstämmer med det sociokulturella perspektivet på lärande, där undervisning

ses som en process som utvecklas genom samspel, reflektion och gemensamt meningsskapande. När förutsättningar saknas minskar möjligheten att stödja barnen inom deras proximala utvecklingszon, där lärande sker med stöd av en mer kompetent vuxen som grundar sig i det sociokulturella perspektivet (Vygotskij, 1978, s. s. 87). Arnér och Sollerman (2018, s. 36) betonar att barns lärande och utveckling uppstår i relationer och att pedagogens förhållningssätt, lyhördhet och förmåga att skapa ömsesidiga relationer har stor betydelse för hur barnet upplever sig självt och sin omvärld.

5.5 Sammanfattning av resultat

Resultatet visar att informanterna beskriver högläsning i förskolan som en aktivitet med flera pedagogiska syften. Förskollärarna uttrycker att högläsning används för att stödja barns språkutveckling, väcka intresse för litteratur samt skapa gemenskap och samspel i barngruppen. De beskriver vidare att högläsning, särskilt när den genomförs dialogiskt och med aktiva boksamtal, ger barn möjlighet att delta i samtal och reflektion kring texter och bilder.

Informanterna beskriver även att kvaliteten i högläsningen påverkas av hur lärmiljön är utformad. I deras utsagor lyfts trygghet, lugn och tillgång till böcker fram som viktiga förutsättningar för att möjliggöra både planerade och spontana lästillfällen. Vidare kopplar informanterna barns delaktighet till bokvalet och uttrycker att en balans mellan barnens intressen och förskollärares didaktiska mål är betydelsefull. Samtidigt beskriver de organisatoriska villkor såsom personalbrist, stora barngrupper och perioder av oro i barngruppen, som faktorer som kan begränsa möjligheten att genomföra högläsning på det sätt de eftersträvar. I informanternas utsagor framkommer därmed att deras ambitioner kring högläsningens betydelse påverkas av de praktiska förutsättningarna i verksamheten.

6. Diskussion

I detta avsnitt sammanfattar vi våra resultat och för en diskussion där resultaten relateras till tidigare forskning och relevant teori. Vidare belyser vi vilken betydelse resultaten kan ha för förskolläraryrket. Studiens syfte har varit att undersöka hur förskollärare resonerar kring högläsning, vilken betydelse de tillskriver den i förskolans pedagogiska verksamhet och vilka hinder som påverkar arbetet i vardagen. I relation till detta blir det centralt att inte enbart beskriva att högläsning sker, utan att förstå hur den omsätts i praktik. I förhållande till den första frågeställningen, hur förskollärare resonerar kring syftet med högläsning framträder en bred

redogörelse. Högläsning beskrivs som språkutvecklande, relationsskapande, inkluderande och lustfylld. Resultatet visar att högläsning i förskolan förstås och praktiseras som en undervisningssituation med flera delar, där språkutveckling, delaktighet, relationer och meningsskapande hänger ihop. Studien visar också att samtliga informanter beskriver högläsning som en central del av det pedagogiska uppdraget, och att den genomförs både i planerade aktiviteter och spontant i den dagliga verksamheten. Detta ligger i linje med tidigare forskning som visar att barns språk, tänkande och kommunikation utvecklas i samspel med vuxna och andra barn i gemensamma aktiviteter och pedagogiska målmedvetna stötningen (Vygotskij, 1978, s.102, 104). Informanternas beskrivningar visar vidare att högläsning används för att ge barn tillgång till ett mer nyanserat och varierat språk än det som förekommer i vardagliga samtal. Vilket forskning utgör som en betydelsefullt för utvecklingen av ordförråd och förståelse (Pihlgren, 2019, s. 2–3; Marjanovič Umek et al., 2003, s. 125–127). Utifrån informanternas svar kan högläsning förstås som ett medvetet pedagogiskt verktyg snarare än ett enskilt moment i verksamheten, där flera undervisningsmål kan förenas och där språkliga och sociala aspekter samspelar.

Resultatet visar även att informanterna tydligt kopplar högläsningens syfte till barns ordförråd, begreppsförståelse och förmåga att lyssna och återberätta, vilket överensstämmer med forskning som visar att högläsning stödjer både receptiva och expressiva språkliga förmågor när barn får möta språk i mer komplexa former (Marjanovič Umek et al., 2003, s.126–127, 129). När informanterna beskriver hur de “lyfter fram och förklarar ord” synliggörs en språkundervisande praktik där barn inte enbart exponeras för nya ord, utan också får stöd att tolka dem i sitt sammanhang. Detta ligger i linje med Batini och Toti (2024, s. 948) som beskriver gemensam högläsning som en bro mellan text och ordens betydelse, samt med studier som visar att effekterna av högläsning blir tydligare när dialogiska strategier används (Swanson et al., 2012, s. 12). Vårt resultat visar därmed att informanternas sätt att motivera högläsningens språkliga syften ligger nära forskningens betoning på kvalitet snarare än enbart hur ofta högläsning sker, där själva samspelet i läsningen blir avgörande. (Milburn et al., 2014, s. 106–109) Samtidigt blir det tydligt att informanterna inte begränsar högläsningens syfte till språk i ett begränsat perspektiv, utan också kopplar den till fantasi, minne, koncentration och sociala förmågor. vilket ligger i linje med Tjårus beskrivning av transversella kompetenser som utvecklas genom högläsning (Tjåru, 2023, s. 12–13).

En central slutsats vi kommit fram till i denna studie är att informanterna beskriver dialogen som själva kärnan i högläsningen. De återkommer till samtal före, under och efter läsningen och betonar öppna frågor, uppföljning och gemensam reflektion. Denna syn ligger nära forskning som visar att pedagogens sätt att bekräfta, bygga vidare på och utmana barns yttranden skapar språkligt rika situationer (Milburn et al., 2014, s. 106–109) och att öppna frågor kan öka engagemanget och ge

längre samtal (Milburn et al., 2014, s. 120–123). Informanternas fokus på att barn ska resonera kring känslor, orsaker och händelseförlopp speglar också forskningsresultat om att sådana samtal bidrar till fördjupad textförståelse och kognitiva utmaningar (Milburn et al., 2014, s. 123–124). I relation till Damber och Nilsson (2015, s. 18) blir detta särskilt viktigt, eftersom de betonar att högläsning utan bearbetning av textinnehållet inte ger samma effekter på ordförråd eller tidig litteracitetsutveckling. Resultatet kan därmed förstås som att informanterna i hög grad beskriver en praktik där högläsningen blir undervisning genom dialog, vilket också ligger i linje med Doyle och Bramwell (2006, s. 555–556) om dialogisk högläsningens betydelse för tidiga läsfärdigheter och engagemang. När vi knyter resultatet till studiens teoretiska perspektiv blir det tydligt att informanternas beskrivningar konkretiserar sociokulturella antaganden om lärande som något som sker i samspel och i gemensamma aktiviteter

(Cole & Scribner, 1978, s. 6; Smidt, 2010, s. 11–14, 116–117) Vårt resultat visar att förskollärarna ofta placerar sig själva som aktiva medskapare av barnens förståelse genom frågor, förklaringar, att visa hur språket kan användas och genom att fånga upp barns initiativ. Detta kan förstås som scaffolding, där pedagogen ger tillfälligt och anpassat stöd som gör att barn kan delta i resonemang och språkligt arbete som annars ligger bortom deras aktuella nivå. I detta blir den proximala utvecklingszonen central, eftersom informanternas arbetssätt bygger på att barnen kan ta nästa steg med stöd av en mer kunnig vuxen (Vygotskij, 1978, s. 102, 104). Samtidigt visar resultatet att informanterna också betraktar högläsning som ett tillfälle att “se var barnen befinner sig”, vilket kan tolkas som en professionell bedömning av barnens aktuella förståelse och därmed en grund för att kunna anpassa stöttningen i nästa lästillfälle. Här blir kopplingen till Elwér tydlig, eftersom pedagogens stöd hjälper barnet att urskilja det väsentliga och skapa sammanhang

(Elwér, 2017, s. 7). Vår slutsats utifrån informanternas svar är därför att scaffolding och den proximala utvecklingszonen inte framträder som abstrakta teorier i materialet, utan som praktiskt förankrade sätt att planera, genomföra och följa upp högläsning i vardagen. Resultatet visar även att relationens betydelse är genomgående i informanternas beskrivningar. De kopplar barns delaktighet till trygghet, lyhördhet och pedagogens närvaro, vilket ligger nära ett relationellt perspektiv där lärande och utveckling formas i de relationer som skapas i förskolans vardag

(Arnér & Sollerman, 2018, s. 35–36). När högläsning beskrivs som en stund där en vuxen “avsätter tid” och riktar sin uppmärksamhet kan det förstås som en relationsskapande praktik som i sig stärker barnets motivation att delta språkligt och socialt. Detta knyter an till Björk-Willén, Pramling och Simonsson (2018, s. 48–49) som lyfter att barn i mötet med litteratur utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och uttrycka tankar i dialog med andra. Det blir också tydligt att boken fungerar som en kulturell artefakt i den sociokulturella meningen, där den skapar en gemensam utgångspunkt

för språkhandlingar och meningsskapande (Björk Willén, Pramling & Simonsson, 2018, s. 48–50). Vårt resultat visar således att de teoretiska begreppen är användbara och betydelsefulla för att förstå både vad som sker i högläsningen och varför informanterna betraktar den som så central: lärandet uppstår i samspelet, stöttningen och relationerna, där texten blir ett gemensamt “tredje” som barn och pedagog kan tänka med och tala om.

En annan tydlig slutsats vi kommit fram i denna studie är att läsmiljön beskrivs som ett aktivt pedagogiskt verktyg. Informanterna lyfter lugna och avskilda platser, men också hur tillgänglighet till böcker i olika miljöer skapar spontana lästillfällen, exempelvis genom boklådor utomhus och “bildpromenader”. Detta ligger i linje med forskning som pekar på att intresseväckande och lättillgängliga böcker signalerar att läsning är viktigt och stödjer barns engagemang (Hultgren & Johansson, 2016, s. 2; Skolinspektionen, 2022, s. 11). Resultatet kan också förstås mot bakgrund av Damber och Nilsson (2015, s. 16–17) som betonar miljöns betydelse för meningsskapande och förekomst av läsaktiviteter. När informanterna beskriver att bilder och synliggörande av berättelsen skapar förförståelse kan detta kopplas till Williamson et al. (2023, s. 10), som visar hur interaktion i högläsning kan hjälpa barn att se samband och bygga förståelse. Vår slutsats utifrån informanternas svar är att läsmiljön fungerar som en “inbjudan” till språk, där både fysisk tillgänglighet och social organisering stärker barns möjligheter att delta. Samtidigt visar resultaten att miljön i sig inte ersätter pedagogens aktiva roll, utan snarare förstärker möjligheten att skapa dialog och gemensam bearbetning, vilket blir avgörande för språkliga effekter (Damber & Nilsson, 2015, s. 18; Milburn et al., 2014, s. 108–109).

När informanterna talar om delaktighet och bokval framträder en balans mellan barns inflytande och förskollärares didaktiska målstyrning. Resultatet visar att bokval görs medvetet och ofta kopplas till teman och projekt över tid, vilket skapar kontinuitet och möjligheter till återkommande bearbetning. Denna kontinuitet kan kopplas till Chien (2020, s. 2) som betonar att upprepad högläsning stärker minnesprocesser och förståelse över tid. Informanternas betoning på variation i litteraturutbud, såsom bilderböcker, faktaböcker, sagor och pekböcker, kan kopplas till Heimer (2020, s. 25) som understryker vikten av ett medvetet och varierat litteraturval. Detta blir också relevant i relation till Kindle (2011, s. 14–16) som lyfter att bokval, pedagogisk kompetens och förberedelse påverkar vilka möjligheter barn ges till språk, förståelse och engagemang. Vi drar slutsatser utifrån alla svar vi fick att bokvalet fungerar som en didaktisk utgångspunkt som styr vilka begrepp, erfarenheter och samtal som blir möjliga, och att barns delaktighet i valet stärker motivationen, vilket ligger i linje med forskning som pekar på ökat engagemang när barn görs delaktiga (Batini & Toti, 2024, s. 948; Swanson et al., 2012, s. 12). Resultatet visar även att informanterna använder böcker för värdegrundsfrågor, känslor och turtagning, vilket kan kopplas

till att litteratur ger barn möjlighet att möta olika livssituationer och perspektiv, och därigenom stärka empati, fantasi och problemlösningsförmåga (Eidevald & Engdahl, 2018, s. 98–99). Detta blir också tydligt i relation till läroplanens skrivningar om att utbildningen ska stimulera språkutveckling genom högläsning och samtal om texter och bilder (Skolverket, 2025, s. 8–9) samt att förskolans värdegrund ska genomsyra utbildningen (Skolverket, 2025, s. 5). Här synliggör resultatet en undervisningspraktik där bokvalet bär både språkliga och värdegrundsrelaterade mål.

Samtidigt visar vårt resultat att det finns en tydlig skillnad mellan informanternas ambitioner och de organisatoriska villkoren. De hinder som återkommer i materialet handlar om tidsbrist, personalbrist, stora barngrupper, inskolningsperioder och bristande arbetsro. Detta överensstämmer med tidigare forskning som beskriver att högläsning riskerar att prioriteras bort när verksamheten präglas av exempelvis stora barngrupper och tidsbrist (Pihlgren, 2017, s. 99) samt med studier som pekar på att tidspress och rutiner kan göra planerad högläsning svår att genomföra (Alatalo & Westlund, 2021, s. 425–426. Dahlström, Damber och Rasmunsson (2023, s. 1429–1431) problematiserar variationer i högläsningsspraktik mellan förskolor och kopplar detta till organisatoriska faktorer såsom barngruppers storlek, tillgång till litteratur och personalens bakgrund. Detta återspeglas även i vårt resultat, eftersom informanterna beskriver hur kvaliteten i högläsningen påverkas av yttre förutsättningar snarare än av vilja eller kunskap.

Ginner Hau et al. (2022, s. 981–982) menar att arbete i mindre grupper underlättar för barnen att delta, få stöd och utvecklas. Samtidigt kan hög arbetsbelastning påverka kvaliteten i det pedagogiska arbetet och begränsa möjligheten att ge varje barn individuell uppmärksamhet. Det framhävs också att yrkeskompetens och genomförandekvalitet, exempelvis inlevelse, röstläge och tempo, är avgörande faktorer för att skapa interaktioner som stimulerar barns ordförrådsutveckling och förståelse av berättelser. begränsade personalresurser kan göra det svårt att ge varje barn individuell uppmärksamhet och genomföra planerade, kvalitativa aktiviteter. Detta blir särskilt relevant här, eftersom dialogisk högläsning kräver att pedagogen kan lyssna in barns tankar och ge talutrymme, något som blir svårt när en vuxen ansvarar för många barn. Resultatet visar även att informanterna ser yrkeskompetens och genomförandekvalitet som avgörande, exempelvis inlevelse, röstläge och tempo, vilket kan förstås i relation till att kvalitet i interaktionen är central för språkliga effekter (Milburn et al., 2014, s. 108–109) och att dialogisk högläsning gynnas av mindre grupper där barn får större talutrymme (Doyle & Bramwell, 2006, s. 555). En särskilt tydlig del av resultatet rör planeringstid och kollegial reflektion. Informanterna uttrycker samstämmigt behov av tid för analys av hur högläsningen gick, vad barnen intresserade sig för och hur undervisningen kan utvecklas. Detta kan kopplas till att didaktisk medvetenhet påverkar hur högläsning används som språkligt stöd (Damber & Nilsson, 2015, s. 18–19; Alatalo & Westlund, 2021, s. 430). När

planering och uppföljning uteblir riskerar högläsningen att bli mer spontan och mindre systematiskt språkutvecklande, vilket informanterna själva beskriver.

Ur ett sociokulturellt perspektiv blir detta problematiskt eftersom stöttning *scaffolding* och arbete inom den proximala utvecklingszonen förutsätter att pedagogen kontinuerligt kan tolka barns behov och anpassa stödet (Vygotskij, 1978, s. 102, 104). När reflektionstid saknas minskar möjligheten att medvetet planera vilka begrepp som ska synliggöras, vilka frågor som kan öppna för resonemang och hur nästa lästillfälle kan bygga vidare på barnens tidigare erfarenheter. Vårt resultat visar därmed att organisatoriska villkor påverkar möjligheten att omsätta teori i praktik, inte för att teorin är irrelevant utan för att den kräver förutsättningar. Detta förstärks av Dalgaard et al. (2022, s. 5; s. 24–25) som beskriver hur större barngrupper och högre barn–vuxen-kvoter tenderar att begränsa utrymmet för positiva och ömsesidiga interaktioner, vilket i sin tur är själva bäraren av kvalitet i dialogisk högläsning.

Sammantaget visar vår studie att informanterna har en tydlig och forskningsnära förståelse av vad som skapar kvalitet i högläsning dialog, aktiv begreppsförklaring, medvetet bokval, en tillgänglig läsmiljö samt relationell närvaro. Vårt resultat visar också att samma informanter möter återkommande hinder som riskerar att minska just de kvalitetsaspekter som forskningen betonar, särskilt möjligheten till samtal, uppföljning och individanpassad stöttning (Damber & Nilsson, 2015, s. 18; Alatalo & Westlund, 2021, s. 425–426). Vi drar slutsatsen att högläsningens pedagogiska värde är väl förankrat i praktiken. Utmaningen handlar i stället om vilka förutsättningar som finns för att genomföra högläsning på ett sätt som, enligt både informanterna och forskningen, främjar barns språkutveckling i hög grad.

Vår slutsats utifrån informanternas svar är därför att de begrepp och teorier som används i studien är särskilt användbara för att synliggöra två aspekter samtidigt. Dels visar de varför högläsning kan fungera som en kraftfull undervisningsform när den genomförs dialogiskt och relationellt. Dels tydliggör de varför samma undervisning riskerar att tappa i effekt när organisatoriska villkor begränsar möjligheterna till samtal, planering och arbetsro.

Mot bakgrund av läroplanens betoning på högläsning och samtal om texter och bilder (Skolverket, 2025, s. 8–9) kan resultaten förstås som en påminnelse om att högläsning kräver både professionell kompetens och organisatoriskt stöd för att barn ska ges likvärdiga möjligheter till språklig stimulans, delaktighet och gemensamt meningsskapande.

6.1 Slutord

Studien bidrar med kunskap om högläsningens roll i förskolan utifrån förskollärares perspektiv och deras beskrivningar av den pedagogiska praktiken och kan därmed utgöra ett underlag för vidare reflektion och utveckling av verksamheten. För att fördjupa förståelsen av högläsningens pedagogiska värde och de arbetssätt som främjar barns språk och ordförråd, finns det samtidigt behov av att rikta fokus mot barnens egna perspektiv. Mot denna bakgrund föreslås framtida forskning som undersöker hur barn själva reflekterar kring högläsningens betydelse samt hur de upplever och deltar i samtal om bokens innehåll genom observationer av högläsningssituationer i förskolans vardag.

7. Förslag till vidare forskning

Resultaten i denna studie visar att det finns ett behov av fördjupad kunskap om hur högläsning genomförs i förskolans vardag. Ett centralt förslag till vidare forskning är därför att genomföra systematiska observationsstudier, exempelvis i form av etnografiska studier av högläsningssituationer i förskolan. Genom direkta observationer kan framtida forskning ge en mer nyanserad och tillförlitlig bild av högläsningssituationerna än vad som framkommer genom intervjuer eller enkäter. Ett sådant tillvägagångssätt möjliggör fördjupade analyser av samspelet mellan förskollärare och barn, barns delaktighet under högläsningen, val av litteratur samt användning av språkliga och didaktiska strategier. Vidare kan intervjuer med barn bidra till ökad förståelse för hur barn själva upplever och uttrycker sina tankar kring högläsning.

Ytligare är det relevant att studera hur högläsning praktiseras i förskolor belägna i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Att jämföra förskolor i socioekonomiskt utsatta områden med förskolor i mer resursstarka områden kan framtida forskning synliggöra skillnader i arbetssätt, resurstillgång och pedagogiska förutsättningar. Särskilt kan studier belysa hur ekonomiska förutsättningar påverkar möjligheterna att köpa in, förnya och använda barnlitteratur och andra pedagogiska läromedel. Sådan forskning kan bidra till ökad förståelse för hur socioekonomiska faktorer påverkar förskollärares arbete med högläsning och hur undervisningen kan utformas för att stödja alla barns språkutveckling på ett likvärdigt sätt.

Ett relevant område för framtida forskning är högläsning i barngrupper med varierande språkliga förutsättningar, exempelvis grupper där barn har olika modersmål. Genom att studera dessa sammanhang kan framtida forskning belysa hur förskollärare anpassar högläsningen för att stödja

flerspråkiga barns språkutveckling och skapa inkluderande lärmiljöer. Sådan kunskap kan bidra till en djupare förståelse för vilka pedagogiska strategier som främjar delaktighet, inkludering och språklig utveckling hos alla barn, oavsett språklig bakgrund. Ett ytterligare område för vidare forskning är att undersöka högläsning som pedagogiskt verktyg i mindre förskolor särskilt i landsbygdsmiljöer, små byar och mindre städer där barngrupperna ofta är mindre. Det är av intresse att studera hur barngruppens storlek påverkar högläsningsundervisningen, exempelvis när det gäller möjligheter till dialog, individuell uppmärksamhet och barns aktiva deltagande. Sådana studier kan bidra med värdefull kunskap om hur undervisningen kan anpassas efter olika organisatoriska och strukturella förutsättningar.

Metodiskt kan framtida forskning med fördel använda deltagande observation i kombination med videoobservationer. Dessa metoder möjliggör detaljerade analyser av barns agerande, samspel och delaktighet under högläsningssituationer samt hur förskollärare responderar på barns initiativ (Bryman, 2018, s. 341, 559). Ett sådant metodval kan ge en fördjupad förståelse för samspelet i högläsningspraktiken och hur undervisningen formas i den pågående pedagogiska situationen.

Slutligen är det relevant att genomföra studier över längre tid om undersöker hur olika lärmiljöer påverkar barns språkutveckling över tid. Exempelvis kan framtida forskning jämföra högläsning som genomförs inomhus respektive utomhus och analysera hur olika miljöer påverkar barns engagemang, samspel och lärande. Ett annat viktigt forskningsområde är vårdnadshavares roll i högläsning och hur samverkan mellan hem och förskola påverkar barns språkutveckling. Detta kan undersökas genom kvantitativa metoder, såsom enkäter, för att skapa en bredare förståelse för hur hem och förskola tillsammans kan stödja barns språkliga utveckling (Bryman, 2018, s. 285–287)

Referenser:

Alatalo, T., & Westlund, B. (2021). *Preschool teachers' perceptions about read-alouds as a means to support children's early literacy and language development*. *Journal of Early Childhood Literacy*, 21(3), 413-435. <https://doi.org/10.1177/1468798419852136>

Arnér, E., & Sollerman, S. (2018). *Barnet och förskolans pedagogiska ledarskap*. Liber.

Batini, F., & Toti, G. (2024). Shared reading aloud to enhance language and literacy. *Education 3-13*, 52(7), 946-962. <https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2357055>

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Tredje upplagan, Liber, Stockholm, 2018

Chien, H. Y. (2020). *Effects of two teaching strategies on preschoolers' oral language skills: Repeated read-aloud with question and answer teaching embedded and repeated read-aloud with executive function activities embedded*. *Frontiers in Psychology*, 10, 2932.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02932>

Dalgaard, N. T., Bondebjerg, A., Klokke, R., Viinholt, B. C. A., & Dietrichson, J. (2022). *Adult/child ratio and group size in early childhood education or care to promote the development of children aged 0-5 years: A systematic review*. *Campbell Systematic Reviews*, 18, e1239. <https://doi.org/10.1002/cl2.1239>

Dahlström, H., Damber, U., & Rasmusson, M. (2023). *Prerequisites for emergent literacy in Swedish preschools*. *Early Child Development and Care*, 193(13-14), 1417-1433. <https://doi.org/10.1080/03004430.2023.2248417>

Doyle, B. G., & Bramwell, W. (2006). Promoting emergent literacy and social-emotional learning through dialogic reading. *The Reading Teacher*, 59(6), 554-564. <https://doi.org/10.1598/RT.59.6.5>

Eidevald, C., & Engdahl, I. (2018). *Utbildning och undervisning i förskolan: Omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Liber.

Damber, U., & Nilsson, J. (2015). Högläsning med förskolebarn – disciplinerande eller frigörande? I U. Olin-Scheller, M. Tengberg, M. Tjernberg & B. Westlund (Red.), *Svensk forskning om läsning och läsundervisning* (s. 15–26). Natur & Kultur.

Elwér, Å. (2017). *Läsförståelse genom högläsning* (Reviderad 2020). Skolverket.
<https://larportalen.skolverket.se>

Ginner Hau, H., Selenius, H., & Björck Åkesson, E. (2022). A preschool for all children? – Swedish preschool teachers' perspective on inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 26(10), 973–991. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1758805>

Gjems, L. (2019). *Språkstimulering i förskolan*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Gjems, L. (2018). *Förskolans arbete med tidig litteracitet: på barns villkor*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur AB.

Hagen, Å. M. (2018). *Improving the odds: Identifying language activities that support the language development of preschoolers with poorer vocabulary skills*. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(5), 649–663. <https://doi.org/10.1080/00313831.2016.1258727>

Hultgren, F., & Johansson, M. (2025, juni). *Läsmiljö och läsande förebilder i förskolan – Modul: Läsa och berätta, Del 4: Läsmiljö och läsande förebilder* [Digitalt utbildningsmaterial]. Högskolan i Borås. <https://larportalen.skolverket.se>

Kindle, K. J. (2011). *Same book, different experience: A comparison of shared reading in preschool classrooms*. *Journal of Language and Literacy Education*, 7(1), 13–34.
<https://openjournals.libs.uga.edu/jolle/issue/archive/2>

Lindström, C., Pramling, N., & Simonsson, M. (2024). *Professionell högläsning i förskolan: Förskollärares resonemang om en samtida didaktisering*. *Nordisk barnehageforskning*, 21(3), 143–164. <https://doi.org/10.23865/nbf.v21.481>

Lindström, C., Simonsson, M., & Pramling, N. (2025). *Förskollärares resonemang om böckers funktioner i högläsning*. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(1), 7–23.
<https://doi.org/10.61998/forskul.v13i1.25855>

Linköpings universitet. (2018). *Personuppgiftsbehandling vid examinerande moment och examensarbete – vägledning för studenter* (Dnr LIU-2018-01720). Linköpings universitet.

Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kranjc, S., & Lešnik Musek, P. (2003). *The impact of reading children's literature on language development in the preschool child*. *European Early Childhood Education Research Journal*, 11(1), 125–135. <https://doi.org/10.1080/13502930385209111>

Milburn, T. F., Girolametto, L., Weitzman, E., & Greenberg, J. (2014). *Enhancing preschool educators' ability to facilitate conversations during shared book reading*. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14(1), 105–140. <https://doi.org/10.1177/1468798413478261>

Pihlgren, A. S. (2017, juni, uppdaterad juni 2025). *Språk-, läs- och skrivutveckling – Förskola. Modul: Läs och berätta. Del 2: Samtala om texter*. Skolverket. <https://larportalen.skolverket.se>

Pihlgren, A. S. (2019, juni, uppdaterad juni 2025). *Högläsning*. I *Läs och berätta – Språk-, läs- och skrivutveckling: Förskola* (Modul: Läs och berätta, Del 1). Skolverket.

<https://larportalen.skolverket.se>

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning* (2:a uppl.). Studentlitteratur.

Simonsson, M. (2006). *Pedagogers möte med bilderböcker i förskolan* (Skapande Vetande nr 48). Linköpings universitet.

Skolinspektionen. (2022). *Läsfrämjande arbete i grundskolan: Med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6* (Dnr 2020:8002). Skolinspektionen.

<https://www.skolinspektionen.se>

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Studentlitteratur.

Skolverket. (2017). Planering av högläsning. Lärportalen. <https://larportalen.skolverket.se>

Swanson, E. A., Wanzek, J., Petscher, Y., Vaughn, S., Heckert, J., Cavanaugh, C., Kraft, G., & Tackett, K. (2011). A synthesis of read-aloud interventions on early reading outcomes among preschool through third graders at risk for reading difficulties. *Journal of Learning Disabilities*, 44(3), 258–275. <https://doi.org/10.1177/0022219410378444>

Tjärnu, S. (2023). *Bolstering and bridging – Pre-primary teachers' purposes and views of reading aloud*. *Nordic Journal of Literacy Research*, 9(2), 1–19. <https://doi.org/10.23865/njlr.v9.5107>

Vetenskapsrådet. (2002). *Vetenskaplig metod: En introduktion* (ISBN 91-7307-008-4).

Vetenskapsrådet. Tryck: Elanders Gotab.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman, Red.). Harvard University Press.

Bilaga 1 Missivbrev

Hej!

Vi heter Anastasia Svensson och Sandra Aronsson och studerar vid förskolläraryrket på Linköpings universitet. Under vår sista termin våren 2025 genomför vi ett examensarbete som behandlar förskollärares uppfattningar om högläsningens betydelse i förskolan.

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare på olika förskolor arbetar med högläsning samt vilka erfarenheter och pedagogiska ställningstaganden de har kring arbetet. Mot denna bakgrund vill vi vänligen undersöka möjligheten att genomföra intervjuer med förskollärare på er förskola. Varje intervju beräknas ta cirka 45–60 minuter och genomförs vid en tidpunkt som passar deltagaren. Studien genomförs i enlighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer. Deltagandet är helt frivilligt och deltagare har rätt att när som helst avbryta sitt deltagande utan att ange skäl. Allt insamlat material behandlas konfidentiellt och anonymt. Varken namn på förskola eller enskilda deltagare kommer att framgå i examensarbetet. Det insamlade materialet kommer enbart att användas för studiens syfte. Vi hoppas att ni vill ta er tid att bidra med era erfarenheter och kunskaper, då dessa är av stor betydelse för studien. Vid intresse eller frågor är ni varmt välkomna att kontakta oss.

Studenter: Sandra Aronsson. Mejl: sanar@student.liu.se

Anastasia Svensson Mailsson Mejl: anasv785@student.liu.se

Bilaga 2 Intervjuguide

Presentation av förskollärarna och deras yrkeserfarenhet

1. Kan du kort beskriva din yrkeserfarenhet som förskollärare?

Syftet med arbetet med högläsning i förskolan

2. Varför anser du att det är viktigt att arbeta med högläsning i förskolan?
3. Hur resonerar du som förskollärare kring syftet med högläsning?
4. Vilken betydelse anser du att valet av böcker har för barns språkliga, sociala och kognitiva utveckling?

5. Vad upplever du att barnen får ut av högläsningstunderna, och på vilka sätt märker du att de påverkas av högläsning?
6. Den reviderade läroplanen 2025 ställer högre krav på förskollärare när det gäller högläsning. På vilka sätt inkluderar ni läroplanen i högläsningsarbetet?

Högläsningens omfattning och organisering i vardagen

7. Hur ofta läser ni för barnen i den dagliga verksamheten, och hur många högläsningstillfällen erbjuder ni under en vanlig dag eller vecka?
8. Är högläsningen i er verksamhet främst planerad, eller sker den även spontant?
9. Hur planerar ni högläsningen i verksamheten, och vilka syften eller mål har ni med den?

Arbetsätt, bokval och barns delaktighet

10. Hur arbetar du konkret med högläsning i förskolan?
11. Vilka typer av böcker brukar ni läsa för barnen?
12. Hur resonerar du kring valet av böcker i relation till barngruppens ålder, intressen och behov, samt barns inflytande i bokvalet?
13. Hur arbetar ni för att väcka och bibehålla barns intresse för litteratur?
14. Hur uppmärksammar du barns intresse för högläsning och specifika böcker?

Läsmiljöer och pedagogiska förutsättningar

15. Hur resonerar du kring läsmiljöernas roll och betydelse i förskolans pedagogiska verksamhet?
16. Upplever du att du har tillräckligt med planeringstid för att högläsningens aktiviteter ska kunna genomföras med så hög kvalitet som möjligt?

Utmaningar och hinder i arbetet med högläsning

17. Hur påverkar stora barngrupper högläsningens genomförande och undervisning?
18. Hur påverkar personalbortfall möjligheter till högläsning?
19. Vilka upplever du är de största utmaningarna med högläsning i barngrupp?
20. Hur hanterar ni dessa utmaningar i den dagliga verksamheten?